

Jiří Foltýn – manipulace fotografie

Lucie Nguyenová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ústav reklamní fotografie a grafiky
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie NGUYENOVÁ**
Studijní program: **B 8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design - Reklamní fotografie**

Téma práce: **1. Teoretická část:**
Jiří Foltýn - manipulace fotografie
2. Praktická část:
a) katalog výrobků nebo služeb: Made in China
b) volný výstavní soubor: Stánkaři

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

rozsah práce: min. 25 stran textu + ilustrace, použitá literatura.

Součástí obhajoby práce je přednáška včetně obrazové prezentace na dané téma teoretické části Bakalářské práce v rozsahu 10 - 15 min. Přednáškou se nerozumí přečtení obsahu práce.

2. Praktická část:

a) katalog výrobků nebo služeb: celkem 12 -15 fotografií - formát 24x30 jako maketa s grafickou úpravou + stejný počet zdrojových fotografií ve formátu 30x40 cm pro výstavu nebo odvozený formát

b) volné fotografie - výstavní soubor: ucelený, koncipovaný soubor fotografií (explikace + písemná obhajoba), min. 10 ks fotografií v archivní kvalitě, výstavní formát (min. 50x60 cm), libovolná technika, adjustováno + písemná obhajoba cca 2 str. textu.

Současně budou všechny části praktické i teoretické práce odevzdány v digitální podobě na 3ks CD v daném rozlišení v předepsané kvalitě.

Rozsah práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

Doporučené zdroje:

veškerá dostupná odborná literatura a webové stránky vztahující se k tématu po konzultaci s vedoucím práce.

Vedoucí teoretické části: **prof. Mgr. Pavel Dias**
Ústav reklamní fotografie a grafiky
Vedoucí praktické části: **MgA. Jan Jindra**
Ústav reklamní fotografie a grafiky
Datum zadání bakalářské práce: **1. prosince 2009**
Termín odevzdání bakalářské práce: **17. května 2010**

Ve Zlíně dne 11. ledna 2010

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

doc. MgA. Jaroslav Prokop
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 8.4. 2010

Lucie Nguyenová.....
Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nesystematicky zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejmeně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požičovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práve autorského také nezasažuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpadá-li autor takového díla užití svolení bez věcného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přiměřeně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá tvorbou amatérského fotografa Jiřího Foltýna, který se ve své tvorbě převážně věnuje manipulaci fotografie pomocí zásahu do snímku. Dále zmiňuji autorovo členství ve fotoklubu Orion a jeho aktivní kurátorskou činnost.

Detailně se zabývám rozdělením technik Foltýnových zásahů do fotografií a dělím je na kapitoly „Zásahy do samotné expozice snímku“, „Manuální zásahy do negativu“ a „Manuální zásahy do pozitivu“.

Klíčová slova:

Jiří Foltýn, manipulace fotografie, zásahy do snímků, fotoklub Orion, kurátorská činnost, zásahy do expozice, manuální zásahy do negativu, manuální zásahy do pozitivu.

ABSTRACT

This final project for my bachelor's degree concerns the work of amateur photographer Jiří Foltýn, whose works concentrated mainly on photographic manipulations. I also mention the author's membership in the Orion photoclub and his comprehensive efforts as a curator.

Foltýn's photographic manipulations take several forms. I define them as a series of "Exposition manipulations", "Manual inroads into the negative" and finally "Manual inroads into the positive image".

Keywords:

Jiří Foltýn, photographic manipulations, inroads into photographs, photoclub Orion, curator activity, exposition manipulations, manual inroads into negative, manual inroads into positive image.

PODĚKOVÁNÍ

Za odborné vedení předkládané práce a za řadu podnětných připomínek a konzultace děkuji Prof. Mgr. Pavlu Diasovi, Mgr. Jiřímu Víškovi, za cenné rady při sestavení textu Mgr. Lucii Fišerové a Jiřímu Foltýnovi za trpělivost a poskytnutí nejdůležitějších studijních materiálů o jeho fotografické tvorbě.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 JIŘÍ FOLTÝN – FOTOGRAF A KURÁTOR.....	10
1.1 ŽIVOTOPISNÁ DATA	10
1.2 ČLENSTVÍ VE FOTOKLUBU ORION	11
1.2.1 Tandem Jiří Foltýn & Josef Vojáček.....	14
2 KURÁTORSKÁ ČINNOST JIŘÍHO FOLTÝNA	17
2.1 SÉRIE VÝSTAV PRVNÍ, DRUHÉ A TŘETÍ ROZHOVORY	17
2.2 PORTFOLIO ZA ZRCADLEM	18
2.3 GALERIE V ROHU	20
3 JIŘÍ FOLTÝN - MANIPULACE FOTOGRAFIE.....	24
3.1 KONCEPTUÁLNÍ PROJEKTY A FOTOGRAFICKÉ CYKLY	32
3.2 ZÁTIŠÍ.....	33
3.3 CYKLUS UPRAVENÉ KRAJINY (1985 – 1992)	40
3.3.1 Pojem krajina ve Foltýnových fotografiích.....	40
3.3.2 Aranžované předměty v <i>krajině</i>	44
3.3.3 Cyklus Příhody s lanem (1982 – 1984).....	47
3.3.4 Planeta Foly.....	50
3.4 FOLTÝNOVI TECHNIKY MANIPULACÍ FOTOGRAFIE	51
3.4.1 Zásahy do samotné expozice snímku	53
3.4.1.1 Dvojexpozice	53
3.4.1.2 Časoběrné expozice.....	58
3.4.1.3 Předměty před negativem.....	62
3.4.2 Manuální zásahy do negativu	64
3.4.2.1 Lept červenou krevní solí.....	65
3.4.2.2 Rytí do emulze negativu	67
3.4.3 Manuální zásahy do pozitivu.....	70
3.4.3.1 Dokreslení.....	70
3.4.4 Digitalizace.....	75
ZÁVĚR	77
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	80
SEZNAM OBRÁZKŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH.....	85

ÚVOD

Fotografie Jiřího Foltýna mne na první pohled oslovily svým minimalistickým pojetím, nevšední prací s krajinou a především manipulacemi fotografií. Autorskými zásahy do expozice snímku, negativu i pozitivu, je tvorba Jiřího Foltýna charakteristická a nezaměnitelná. Foltýnovy zásahy do snímků jsou nenásilné a obraz příliš nenarušují, jen ho jemně dotvářejí.

Ve své práci se pokusím svým vlastním pohledem popsat jeho fotografickou práci od roku 1980, kdy se začala formovat jeho tvorba a utvářet rukopis, až do roku 2007. Chtěla bych, v rámci mého výzkumu, zveřejnit i doposud nepublikované snímky a varianty (již publikovaných) fotografií, které mi laskavě poskytl sám autor. Při získávání informací jsem se zajímala o názory předních českých teoretiků fotografie, kteří už o tvorbě Jiřího Foltýna psali, jmenovitě například PhDr. Bronislavy Gabrielové, Dr. Antonína Dufka, Mgr. Jiřího Pátka a dalších.

Jiří Foltýn, rodák z vyškovska, se rozhodně nepovažuje za úspěšného fotografa. Je velice skromný a při rozhovorech nešetří svým typickým suchým humorem s přízvukem hanáckého rodáka. Tento humor, ruku v ruce se srdečným vystupováním, mne provází od našeho seznámení. Přiznám se, že mi je jeho svérázný projev blízký. Poprvé jsem Jiřího Foltýna navštívila v jeho domě v Ivanovicích na Hané, kde žije, jak on říká, se svou staro-bylou matkou. Když jsem mu pár dní předtím poprvé telefonovala a nabídla mu, že bych o něm ráda napsala bakalářskou práci, tak z druhého konce telefonní linky zaznělo:

„Proč ne? Jdem do toho!“

Jiří Foltýn se “styděl” představit obyčejnou fotografií. Vyfotit to, co člověk normálně vidí pro něj, jako autora, nebylo zadostiučiněním. Tímto způsobem uvažování mě jeho styl fotografování zaujal a začala jsem více přemýšlet o tom, co svými zásahy chce říct. Jak sám řekl:

„Nechtěl jsem lidem představit obyčejné snímky toho, co mohou sami vidět“.¹

¹ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

1 JIŘÍ FOLTÝN – FOTOGRAF A KURÁTOR

1.1 Životopisná data

Obr. 1. Autoportrét, zdroj: archiv autora

Jiří Foltýn se narodil 23. 3. 1951 v Ivanovicích na Hané. Vystudoval Střední průmyslovou školu strojnickou v Uničově. Po nedokončeném studiu na Vysokém učení technickém absolvoval při zaměstnání obor propagační grafika na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně. V oboru fotografie je samouk. Má za sebou řadu samostatných výstav i mnoho účastí na společných výstavách, na nichž se podílel jako kurátor. Výtvarnou fotografií se zabývá od roku 1973. Do roku 1978 je jeho tvorba žánrově nevyhraněná, v letech 1978 – 1981 převládá detail architektury. Umělecké tvorbě se především věnoval v letech 1977 až 1992, převážně v oblasti zátiší a krajina. V 90. letech se profesionalizoval v oboru reklamní fotografie a produktové fotografie, DTP.²

² „Výraz **desktop publishing** (zkráceně **DTP**) pochází z angličtiny. Jedná se o tvorbu tištěného dokumentu za pomoci počítače. K tomu, aby mohl dokument vzniknout, je zapotřebí kromě počítače a obsluhy, obvykle,

Ve své volné tvorbě se věnoval hlavně umělým zásahům do vzniku fotografie. V zátiší polemizoval s jeho nehybností (zaváděním prvku času do statického záběru – pohybem předmětu během expozice, ubíráním nebo přidáváním prvků) a v krajinných celcích a detailech měnil význam obrazové výpovědi. Buď s obrazem manipuloval už při samotné expozici dvojexpozicemi či pohybem s předměty nebo pracoval s dodatečnými zásahy do negativů i pozitivů (ryl a leptal své černobílé negativy, dodatečně do pozitivních zvětšenin ručně dokresloval linie).

V současném umění je takové zacházení s fotografií běžné, tenkrát zde však vyvolávalo opovržení. Foltýnova tvorba se tak dnes ukazuje být téměř nadčasová a na výši své doby.

“Foltýnovy fotografie reagují na mnohoznačnost vnější situace svéráznou “revoluční tradičností”. Sahají k jistotě zbraní moderny, k tematizaci technologických možností média a k zpochybnění jeho iluzivní povahy, nejdou v tom ale do důsledku. Autor sice pracuje s posuny v čase, s montáží a se vstupy do negativní i pozitivní části procesu, což by se dalo vnímat jako dobově žádoucí zviditelnění subjektu v obraze, jeho záměr je však sofistikovanější: Obrazové intervence tu nejsou proto, aby potřely tradici na hlavu, spíš se zdá, jako by ji měly v úmyslu převrstvit, a přitom nechat čitelnou.”³

1.2 Členství ve fotoklubu Orion

Dlouholeté členství (od roku 1976) a aktivita v amatérském *fotoklubu Orion*, dodávalo fotografické tvorbě Jiřího Foltýna v jejích začátcích určitý “společensko-existenční” smysl.

Tehdejší systém přísně odděloval profesionálně školené fotografy od amatérské obce. A tak cesta za fotografickou gramotností a tvorbou vedla přes zájmové kroužky a obesílání ama-

také sázecího počítačového programu.“ Zdroj: článek Desktop Publishing, dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Desktop_publishing>.

³ PÁTEK, Mgr. Jiří. Katalog výstavy: *Jiří Foltýn v Upravené krajině : In a modified landscape*, str. 3

térských fotosoutěží a výstav. Členové fotoklubu se v atmosféře uměleckého nadšení a určité revolty proti tehdejšímu zkosnatělému přístupu k fotografickému médiu společně scházeli v hospůdkách či na chatách a konzultovali mezi sebou uměleckou hodnotu fotografií.

Obr. 2. Členové Orionu na schůzce, 1940, zdroj: foto: Bohdan Papežík

Obr. 3. Členové a jeden příznivec fotoklubu Orion na schůzce, 2003, zdroj: foto Vladimír Kotulán

Nejdůležitější činností fotoklubu byla snaha o udržení určité kvality děl a pozdvižení fotografie na úroveň plnoprávného uměleckého výstupu. *Fotoklub Orion*⁴ byl spoluorganizátorem okresních výstav, věnoval se vzdělávání mladých začínajících fotografů vedením fotokroužku (fotokroužek mládeže při ODPM). Tím, že čile udržovali kontakty s fotokluby v okresech, vypsals *fotoklub Orion* „Vyškovský mapový okruh“ (1977), což pomohlo k lepší komunikaci mezi fotokroužky (fotokluby z Jihlavy, Kroměříže, Velkých Opatovic, Letovic, Kuřimi, Tišnova, Třebíče, Třešti, Českých Budějovic a Břeclavi).

Určitým přínosem Jiřího Foltýna pro další vývoj kvality fotografií *Orionu* bylo iniciování tematických výstav, které se tradičně konaly ve výstavním sále Muzea Vyškovska. Pro tyto výstavy vymýšlel témata, která by odpovídala zaměření většiny členů klubu. Na prvním tématu *Stromy* pracovali členové *Orionu* více než rok a výstava byla realizována na počátku zimy 1979. Vystavovalo 6 autorů (Kotulán, Foltýn, Matys, Vykydal, Vít a Navrátil). Další téma *Dřevo, kov a kámen* realizovalo na podzim 1981 pět autorů (Foltýn, Kotulán, Navrátil, Vojáček a Vykydal). V roce 1983 klub uspořádal výstavu *Foltýn, Kotulán, Vojáček, Vykydal – fotografie*, kde se čtyři fotografové *Orionu* pokusili představit svá autorská směřování.

V následujícím roce byla k oslavě 80. výročí založení *fotoklubu Orion* uspořádána výstava *Orion Vyškov / adjustovaná fotografie*, která měla být příspěvkem k dobové snaze dotáhnout fotografický projev na úroveň klasických disciplín výtvarného umění (vystavovali Foltýn, Horák, Hynek, Otevřel, Popovič, Vojáček, Vykydal). Dalším projektem v tradici tematických výstav byly *Rozhovory (deset moravských fotografů)* – 1986 a *Druhé rozhovory (o syntéze)* – 1989. Na první výstavu byli přizváni Jiří Andryšek, Martin a Magda

⁴ *Fotoklub Orion* je spolkem amatérských fotografů, který byl založen 26. září 1904. Zájmová aktivita členů fotoklubu se nijak zvlášť nevyvíkala z běžné praxe ve většině takových klubů. Fotografie z *Orionu* tvoří základ fondu centrálního fotografického archívu Muzea Vyškovska (několik tisíc snímků). Činnost klubu byla přerušena dvěma světovými válkami a po nástupu komunistů k moci byla veškerá spolková činnost ukončena. Obnova klubu v roce 1973 (po cca 24leté přestávce) pak přinesla rozvoj v oblasti zájmové umělecké činnosti, i když ani oblast dokumentační nebyla opomenuta. Zdroj: několik údajů vychází z katalogu výstavy *DRUHÉ ROZHOVORY (O SYNTÉZE)*. str. 2

Vybíralovi z Prostějova, Milan Bureš z Kopřivnice, Roman Muselík z Brna a Jiří Neuwirth z Ostravy. Doplnili svými autorskými kolekcemi orionského Foltýna, Kotulána, Otevřela a Vojáčka. Druhá výstava, spadající k oslavám 150 let od vynálezu fotografie a 85. výročí založení *Orionu*, měla poukázat dnes již samozřejmý fakt, že použitá výtvarná technika není důvodem pro kádrování – co je a co není umění. Sedmnáct vystavujících předložilo díla v rozmezí od čisté grafiky přes manipulovanou až po čistou fotografii. Za *Orion* vystavovali Věra Foltýnová, Jiří Foltýn, Vladimír Kotulán, Pavel Otevřel a Josef Vojáček.

Období 2. poloviny 80. let a počátku 90. let bylo nejplodnějším obdobím historie *Orionu* v oblasti výtvarné úrovně fotografií a výstavních aktivit. *Orion* se zúčastnil řady celostátních soutěží a členové slavili úspěchy i na nejprestižnější *Národní výstavě fotografie v Olomouci*. V některých případech dokázali překročit hranice amatérské fotografie účastí na profesionálně sestavovaných výstavách, např. *Tělo v čs. Fotografii 1900-1986* – Pavel Otevřel, *Aktuální fotografie II – Okamžik* – Foltýn a Vojáček, *Tschechoslowakische Fotografie der Gegenwart* – Jiří Foltýn.

Jiří Foltýn, Josef Vojáček, Věra Foltýnová, Vladimír Kotulán a Jaroslav Vykydal byli zváni k realizaci samostatných a společných výstav v Praze, Prostějově, Příboře, Pardubicích, Uničově, České Lípě, polské Wroclavi (Galerie Foto-Medium-Art), Katowicích a jinde.

Celé toto úspěšné období bylo založeno na intenzivním kontaktu členů klubu s “ostatním” uměním, četných návštěvách výstav a studiu literatury.

1.2.1 Tandem Jiří Foltýn & Josef Vojáček⁵

Jiří Foltýn a Josef Vojáček byli nejmenovaným organizačním a uměleckým jádrem *fotoklubu Orion*. Jejich zájmem bylo upozornění na aktuální problémy české i světové fo-

⁵ Několik myšlenek vychází z textu: GABRIELOVÁ, PhDr. Bronislava. Katalog výstavy *Jiří Foltýn & Josef Vojáček - tandem*. str. 2, 3, 8, 9, 10.

tografie. Oba autoři se zajímali o historii i současnost výtvarného umění, diskutovali o své práci a společně připravovali fotografické výpravy. Tito dva autoři si byli v té době natolik názorově blízcí, že se na chvíli oddělili od společných výstav ve *fotoklubu Orion* a začali pořádat společné výstavy. Bezpochyby nejvýznamnějším počinem této dvojice byla výstava *Tandem Jiří Foltýn & Josef Vojáček* ve výstavní síni Fotochema Praha (4.-22. 6. 1986, Praha), která vyvolala v měsíčníku *Československá fotografie* pobouřenou diskuzi o tom, nakolik a jak by měla “umělecká” fotografie být.

Foltýn a Vojáček si v té době pěstovali podobnost svého tvůrčího stylu, ale současně se snažili, aby jejich tvorba byla specifická a osobitá. Josef Vojáček⁶ se výtvarnou fotografií zabýval od roku 1980. Jeho černobílé fotografie působí silně minimalistickým dojmem. Věnoval se vytváření záznamů pohybů a aktivit demonstrovaných pruhem igelitu.

U obou autorů hrála při vzniku jejich fotografií velikou roli ona pověstná náhoda. Alespoň u Jiřího Foltýna tomu tak bylo. Měli sice dopředu přesně promyšlený a prodiskutovaný plán kompozice, ale při pořizování záběru se vždy přizpůsobili podmínkám krajiny. Jejich motivy jsou, řekla bych, konstruktivního rázu, jelikož autoři “skládají” předměty a prostory přes sebe. Jde o jakousi “skládanku” či fotografickou “stavebnici”. Můžeme vycítit i určitou snahu o lyrizaci předmětů běžného užití. Obyčejný igelit se díky expozici zhmotnil do role hlavního dějového předmětu. Sami si už domýšlíme jeho význam. Josef Vojáček si pohrával s přesunováním předmětů během expozice. Tímto zobrazenému předmětu dodal jeho téměř neviditelné dvojče.

⁶ Josef Vojáček, narozen 15. 3. 1957 v Ivanovicích na Hané. Člen *Svazu českých fotografů a fotoklubu Orion* ve Vyškově.

Obr. 4. Josef Vojáček, *Bez názvu*, zdroj: Katalog výstavy: Jiří Foltýn & Josef Vojáček – tandem, Výstavní síň Fotochema Praha, 1986

I když autoři pracují každý s jinou technikou exponování či úprav, jako celek je jejich tvorba na výstavách harmonická a fotografie fungují dohromady. Své fotografie volně řadí do rozsáhlých tematických cyklů, které na sebe vzájemně navazují. Zabývají se netradičními prostorovými řešeními a záměrně pracují s objekty, jako hlavními aktéry celého děje. Snaží se zhmotnit časoprostorové vztahy ve svých expozičních.

První co mě napadlo, když jsem se na jejich fotografie podívala, bylo, že jsou si oba autoři výrazově velice podobní. Spojuje je podobný přístup k zobrazování. S krajinou pracují téměř stejně a občas je skoro nemožné je od sebe rozeznat. Jejich fotografie oplývají mysticismem a tajemnou atmosférou. Zobrazování mizících předmětů, jmenovitě například obyčejného igelitu (Josef Vojáček) ještě více podporuje záhadnost fotografií. Přivedli spojení experimentálního manipulování s fotografickým obrazem k vybroušené dokonalosti.

2 KURÁTORSKÁ ČINNOST JIŘÍHO FOLTÝNA

2.1 Série výstav První, Druhé a Třetí rozhovory⁷

Na první výstavě *Rozhovory* v roce 1986 se setkali autoři *fotoklubu Orion* se svými přáteli z Prostějovska a Novojičínska. Zde si autoři vzájemně představili svoji aktuální tvorbu, o jejichž kvalitách měli příležitost diskutovat.

Všechny výstavy *Rozhovorů* se pořádaly ve Výstavním sále Orion. O tři roky později v roce 1989 se myšlenka a náplň *Rozhovorů* (Muzeum Vyškovska ve Vyškov, 1986) posunula trochu dál. Už několik let v té době “bojovali” fotografové o uznání jejich média jako plnoprávného uměleckého výstupu a jejich snaha se projevovala třeba i po formální stránce – ve způsobu prezentace fotografií coby závěsných adjustovaných obrazů, na rozdíl od překvapivě běžně používaného připichování fotografií špendlíky na polystyrénové desky.

Výstava *Druhé rozhovory (o syntéze)* – Výstavní sál Vyškovska ve Vyškově, 1989, se snažila podpořit snahy předchozích *Rozhovorů* a navíc byla z jistého ohledu v té době inovativní. K účasti byli přizváni grafici, kteří pozvání přijali. Z dnešního pohledu, toto sloučení uměleckých směrů nezní nijak neobvykle, ale v tehdejší době, kdy fotografie nebyla přijímána jako plnohodnotné umění, to byl smělý počín, ve kterém byl cítit závan revolty proti tehdejšímu komunistickému režimu.

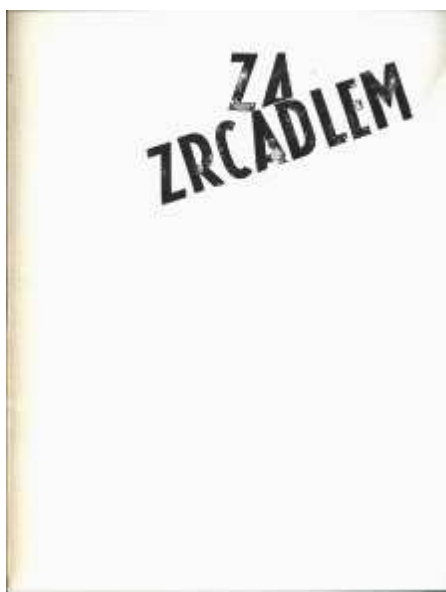
(Z dnešního pohledu pak stojí za povšimnutí v katalogu citovaná prorocká slova Alana Portera o postupné přeměně klasické bromostříbrné fotografie na umělecké médium nové kvality a obsahu a o převzetí služebné funkce elektronickým záznamem.)

Třetí rozhovory (o tradici) – Výstavní sál Orion, Muzeum Vyškovska ve Vyškově (2009), se po dvaceti letech vlastně vrací k této Porterově úvaze. Digitální fotografie v dnešní době již opravdu třímá roli informační, technické, reklamní a snad všech myslitelných druhů fotografie. Klasická černobílá fotografie se postupně ocitla v pozici “vzácné”

⁷ Tento odkaz vychází z textu: FOLTÝN, Jiří. Katalog výstavy: *TŘETÍ ROZHOVORY : (o tradici)*. str. 2.

umělecké techniky, které se věnuje stále menší počet fotografů. Výstava *Třetí rozhovory* představuje tvorbu jak klasicky tvořících autorů, tak i plně digitalizované snímky mladších fotografů, jejichž prezentace byla uvedena ve třech výstavních periodách. Bylo mi ctí se této výstavy osobně jako autorka účastnit.

2.2 Portfolio ZA ZRCADLEM

Obr. 5. Přebal portfolia ZA ZRCADLEM, výtisk 3/17, 1987, zdroj: archiv autora

Jedním z dalších kurátorských počínů Jiřího Foltýna, realizovaným na popud vedoucího sbírky fotografie Moravské galerie v Brně, je nepříliš známé portfolio ZA ZRCADLEM (1987). Jiří Foltýn společně s Dr. Antonínem Dufkem vyzvali dopisem k účasti 170 autorů. Konečný výběr autorů provedl Dr. Antonín Dufek. V seznamu patnácti autorů, kteří se portfolia ZA ZRCADLEM účastnili, můžeme najít i fotografy zvučných jmen; jako například Tono Stana, Miro Švolíka a další.

Princip celého projektu spočíval v tom, že každý z pozvaných účastníků dodal svůj snímek v několika exemplářích a to přesně tolik, kolik bylo celkem účastníků portfolia. Poté mu byl jeden výtisk portfolia ZA ZRCADLEM věnován. Samotnou vazbu portfolií a jejich celkové vyhotovení měl na starosti Jiří Foltýn. Dohromady bylo vyhotoveno sedm-

náct exemplářů pro autory jednotlivých fotografií, autora textu a pro Moravskou galerii v Brně. U přebalu portfolia si můžeme všimnout originálního grafického řešení nadpisu. Vevnitř se nacházel úvodní text Dr. Antonína Dufka. Myšlenkou a celkovým záměrem bylo zpochybnit běžný názor, že čistá fotografie je každému srozumitelným otiskem reality.

“Album by mělo upozornit na jednotlivé stylizační složky čisté fotografie: ztráta třetího rozměru, izolaci momentu z toku času, výřez zobrazené reality z okolí, ztrátu měřítka, (zvětšení nebo zmenšení skutečných dimenzí zobrazeného objektu), abstrakci barevnosti, odlišnosti optického zobrazení vzhledem k zrakovému vnímání (deformace tvarů volbou úhlu záběru apod.), na další stylizační složky podmíněné fotografickou technikou (pohybová neostrost, hloubka ostrosti, deformace optikou, posuny v podání textury objektu, nečitelnost nebo asociativní změna objektů atd.). Podmínkou je, aby snímek byl originální, zázračný, šokující (byť i ne na první pohled); aby odporoval běžné zrakové zkušenosti a rozšiřoval ji. Další podmínkou je, aby to byla čistá fotografie, ať již momentní, statická nebo aranžovaná.”⁸

Seznam fotografů, kteří se počtem jedné fotografie, účastnili portfolia *ZA ZRCADLEM*:

Lúboš Babarík – *Bez názvu (z akce), 1985*

Jaroslav Beneš – *Bez názvu, 1986*

Jiří Foltýn – *Pozorování I, 1984*

Miroslav Macotka – *Bez názvu, 1986*

Ctirad Motl – *Tvář, 1986*

Josef Moucha – *Bez názvu, Brno 1987*

⁸ DUFEK, Dr. Antonín; FOLTÝN, Jiří. Dopis účastníkům portfolia *ZA ZRCADLEM*. str. 1

Roman Muselík – *Zapalování plynu, 1986*

Petr Nedoma – *Výpust', 1986*

Tono Stano – *Bez názvu, 1984*

Lubomír Střeštík – *Popelnice na bony?, 1986*

František Sysel – *Na 79. schodu, 1987*

Jindřich Špicer – *Odtamtud, 1985*

Miro Švolík – *Po svojej smrti som šiel do neba, 1986*

Jaroslav Tichý – *Bez názvu, 1979*

František Tomík – *Za zrcadlom, 1987*

2.3 GALERIE V ROHU

Osobní nadšení Jiřího Foltýna pro umění a mladé autory vyvrcholilo v roce 2006 založením *Galerie v rohu*. Jak název napovídá, výstavní prostory byly skromných rozměrů a situovány byly v přízemí v prostorách Vyškovské knihovny Karla Dvořáčka. Touto aktivitou Jiří Foltýn pomáhal začínajícím fotografům a jiným umělcům. Dal jim příležitost vystavit svá díla veřejnosti. Především ale šlo o projev Foltýnova nadšení z nových mladých talentů.

Fotografie se vždy instalovaly do černých rámců a byly pověšeny na zdech. Zajímavostí je, že se autoři během roku ve vystavování střídali přesně po pěti týdnech. O to bylo vybírání vhodných autorů složitější a časově náročné. Jiří Foltýn proto nevymýšlel dlouhodobé a složité koncepce výstav, ale více se jeho pozornost zaměřila na hledání zajímavých a kvalitních autorů. Podle svých slov je nacházel při sledování odborného tisku, během návštěv jiných výstav a také dal na doporučení přátel.

Líbí se mi, že se Jiří Foltýn při výběru autorů nezaměřoval pouze na fotografické autory. Za první rok své existence představila *Galerie v rohu* pestrý výběr regionálních umělců věnujících se i grafice či kresbě. Tímto se tyto umělecké směry nenásilně spojily.

Sám Foltýn k tomu, co mu přineslo kurátorství *Galerie v rohu*, řekl:

“Takže, co přineslo “kurátorování” galerie mně? Především jsem díky tomu měl čest poznat řadu velmi zajímavých osobností, se kterými bych se třeba nikdy neseťkal a nebo jen letmo a povrchně. Znovu jsem si při této práci uvědomil a utvrdil svůj názor, že spousta mladých lidí není zdaleka tak povrchní a netečná, jak si myslí valná část starší generace. Díky nutnosti získat každých pět týdnů kvalitního autora jsem osvěžil stará přátelství a známosti a poznal se také například s mým “dvorním dodavatelem autorů” Lubomírem Jarcovjákem, vedoucím oboru Grafická tvorba na VOŠU Zlín.”⁹

Bohužel už počátkem roku 2010 Jiří Foltýn svoji činnost ukončil a *Galerie v rohu* zanikla. Důvodem byl nedostatek finančních prostředků a nezájem města Vyškov, které jeho několikaletou snahu neocenílo a nedokázalo mu vyjít vstříc ani pokrytím nákladů na katalogy, které sám tiskl.

⁹ FOLTÝN, Jiří. *Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2008*.

V *Galerii v rohu* vystavovali:

Za rok 2006:

Josef Vojáček - fotografie (vystaveno 12 fotografií), Lenka Spáčilová – Leonidu - *Mamin-ka* (vystaveno 12 fotografií), Jakub Vašíček - *A jiný Bedřich...* (vystaveny 4 ilustrace), Vladimír Kotulán- *Kresby ve dřevě* (vystaveno 8 fotografií), Hugo Chytil – *Obrazy a ilustrace* (Vystaveny perokresby), Pavla Rečková – fotografie (vystaveno 8 fotografií), Jaromír Fossler - *Kámen* (vystaveno 8 fotografií), Jana Babincová – “*The World is Mine... And Yours*“ (vystaveny kresby), Ivana Rumpelová – *Textová inspirace* (vystaveny 3 grafické listy a 1 kresba)¹⁰

Za rok 2007:

Václav Koudelka – fotografie (vystaveni 8 fotografií), Jaroslav Vykydal – fotografie (vystaveno 12 fotografií), Dana Chatrná – *Světlo* (vystaveny 4 kresby), Martin Vybíral – fotografie (vystaveny 4 fotografie), Tereza Pokorná – *Drobná pomíjivost* (vystaveny grafické listy), Magdalena Jansová – fotografie (vystaveno 8 fotografií tištěných na ruční papír), Jiří Víšek – fotografie (vystaveno 8 fotografií), Petr Valouch – *Marks* (vystaveno 8 fotografií), Markéta Prokopová – *Krajiny člověka vzpomínky* (vystaveny kresby a grafiky)¹¹

Za rok 2008:

¹⁰ FOLTÝN, Jiří. *Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2006.*

¹¹ FOLTÝN, Jiří. *Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2007.*

Petr Doček – fotografie (vystaveny 4 fotografie), David Dusík – *Onanie* (vystaveno 8 fotografií), Barbora Kachlíková – *Poprvé* (vystaveny 4 malby na papíře), Michal Botek & Lukáš Navara – *Transformace* (vystaveny 4 velkoformátové tisky), Daria Bernadeta Novotná – *Města* (vystaveny 3 oleje na plátně a 4 kresby na papíře), Pavel Reček – fotografie (vystaveno 8 fotografií), Tamara Blažková – *Moře* (vystaveno 11 pastelů), Zdeněk Macháček & Radim Hanke – obrazy, kresby, sochy (vystaveno 8 obrazů z cyklu Ofélie a 8 obrazů), Milan Bureš – *Fotografie 2008* (vystaveny 4 fotografie)¹²

Za rok 2009:

Magdalena Vandůrková - *Klubko prostorů = Manifold* (vystaveny 4 obrazy), Lucie Nguyenová - *Proměny* (série 16 fotografií), Adam Hrubý - *S kůží natrh!* (4 manipulované fotografie), Zdena Höhmová - *Rytmus noci* (vystaveny 4 kresby), Marta Fišerová - *PORT/PORT* (32 diapozitivů ve čtyřech světelných boxech), Aleš Loch - *V lince a v ploše* (4 grafické listy), Tomáš Slaviček - *Co se vám honí hlavou?* (6 komentovaných fotografií), Jiří Foltýn - *Planeta Foly* (8 fotografií)¹³

¹² FOLTÝN, Jiří. *Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2008.*

¹³ FOLTÝN, Jiří. *Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2009.*

3 JIŘÍ FOLTÝN - MANIPULACE FOTOGRAFIE

Manipulování se skutečností provází značnou část Foltýnovy tvorby v několika formách, které na sebe navzájem pozvolna navazují a postupně se rozvíjí v jeho konceptuálních projektech, kterým se věnuje více let a postupně se k nim vrací.

Manipulace znamená, že bylo s něčím, v tomto případě s fotografií, zacházeno s úmyslem dalšího dotvoření.

Chtěla bych hned na začátku zdůraznit autorův tvůrčí záměr - nechtěl divákům nabídnout „**obyčejné snímky toho, co mohou sami vidět**“. Fotografie proto svými manipulacemi a zásahy ozvláštnil. V podstatě vytvořil novou dimenzi snímků díky svému nespornému uměleckému cítění. Při prvních setkáních s Jiřím Foltýnem mne nejdříve ze všeho zajímalo, proč s manipulacemi vůbec začal a jak k nim dospěl. Primárně se podle jeho vyprávění jednalo o určitý druh „tvůrčích obav“ z přijmutí jeho fotografií.

V době, kdy Foltýn nejvíce tvořil, byl názor na amatérskou fotografii jiný, než je teď. Byla v tom určitá dávka naparování učených fotografů, které amatérské dění téměř nezajímalo a aktivitám této skupiny fotografů nevěnovali příliš pozornosti. Jiří Foltýn se nebál své fotografie předvést veřejnosti nehledě na kritické reakce.

Fotografický svět, zmenšený na velikány doby a jejich následníky, se rozšířil o Vyškov. Už nebylo pochyb, že se v tomto malém městě u Brna dějí zajímavé věci. Soustředilo se v něm jádro amatérského *fotoklubu Orion*, kterého je Jiří Foltýn dlouholetým aktivním členem a kurátorem.

Mgr. Jiří Pátek o společné výstavě Jiřího Foltýna a Josefa Vojáčka (*Tandem Foltýn-Vojáček, Pražská výstavní síň Fotochema, 1986*) napsal:

“Když v roce 1986 vystavoval Tandem Foltýn-Vojáček v dnes už legendární pražské výstavní síni Fotochema, rozpoutalo to na stránkách časopisu *Československá fotografie* rozsáhlou polemiku, která názorně rozkryla podstatu dobového chápání fotografie. Přitom šlo vlastně o recidivitu staré diskuse o fotografii a umění, jen v novém přestrojení a posunutém o krok vpřed. Kritik už neřešil otázku, zda fotografie je či není uměním, ale ptal se, jak má umění ve fotografii vypadat. Je zřejmé, že šlo o interní dialog fotografické obce,

jehož atmosféra byla elektrizována zvnějšku stále jasnějším pocitem, že fotografie patří do kontextu moderního umění a že její závislost na starých pravidlech, tradiční systematické žánrů a opozic jí už nic nového nepřináší.”¹⁴

Problematika dobového chápání fotografie zásadně ovlivnila osobnost Jiřího Foltýna. Z jeho fotografické tvorby je cítit snaha o vymanění se z klasických osnov a svazujících úzkoprsých tradic. Byl tichým rebellem své doby a svojí činností dokázal rozvířít debaty ve vedení fotografické obce. Snažil se vymanit z konvencí, které v té době fotografii svazovaly. Nechtěl pouze zapadnout do davu, toužil se odlišit. Ukázat něco víc. Dle mého názoru je důležitá radost z tvorby, inspirace a životní nadšení pro fotografii. Jiří Foltýn tyto umělecké kvality obdivoval u fotografa Jana Svobody. Tento autor, byl podle něj, doceněn až po svojí smrti. Všechny tyto cílevědomé aspekty mu dodávaly sílu pokračovat v cestě za vlastním stylem vyjadřování.

Jiří Foltýn manipuluje s okem diváka změnami **tonality** ve fotografiích, které vznikaly dvojexpozicemi nebo pohybem s předmětem během dlouhých expozic. V jeho podání kombinace předmětů a manuálních zásahů nepůsobí chaoticky a probouzejí v nás silný estetický zážitek. Daří se mu spojovat nespojitelné. Fotografie jsou expozičně brilantně provedené. Některé snímky spojením krajinného motivu, dvojexpozic a celkového kompozičního řešení na mě působí až magickým dojmem. Je to ten typ fotografií, které se dají dlouze pozorovat. Můžeme v nich hloubat a dlouze o nich přemýšlet. Tato tichá meditace při pozorování fotografií, vzniká díky jejich promyšlené jednoduchosti.

Tonalita Foltýnových fotografií se pohybovala od **stříbřitě šedé** po **teple hnědou tonalitu**, která přispívá k určitému teplu, které tyto barvy evokují. Částečně se tímto „umírnily“ jeho mnohdy až expresivní záběry. Ve Foltýnových fotografiích se odehrává jejich vlastní příběh. Příběh o hře, manipulaci s časem a stavem přírody. Foltýnovy fotografie jsou strhující svojí časovou dynamikou, kterou umocňují posuny předmětů ve fotografiích a jejich překrývání. Foltýn do svých fotografií zasahoval s citem pro časový rytmus. Jde o rozměr, který se nedá změřit.

¹⁴ PÁTEK, Mgr. Jiří. *Katalog výstavy: Jiří Foltýn v Upravené krajině : In a modified landscape*. str. 3

Adjustované fotografie Jiřího Foltýna nejlépe působí vystavené jako soubor. Lze je pozorovat jako příběh bez vyústění, bez pointy. Mohou také fungovat i jako jednotlivé snímky, visící samostatně a to díky tomu, že autor kladl důraz na odpovídající adjustaci fotografií a v pozdější tvorbě i na kvalitní tisk. PhDr. Bronislava Gabrielová o adjustované fotografii řekla, že již plně dokáže v plném rozsahu zastoupit závěsný obraz nebo reliéf, aniž by ztratila cokoli ze své specifčnosti.¹⁵

U svých fotografií vždy záměrně ponechává černý rámeček od negativu s perforací, kterou poukazuje na to, že fotografie tzv. „neořezával“. Ponechával původní kompozici bez úprav. Tak jak se mu snímek podařilo vyfotografovat. Mnohé Foltýnovy **kompozice** řeší prostorové a objemové vztahy předmětů. U některých pozorujeme fixaci pohybu, jeho pomíjivost. Autor se zkoumáním pohybu věnuje v průběhu celé svojí tvorby. Ve fotografiích, kde není pohyb na první pohled evidentní, jej můžeme vycítit. Fotografie jakoby vibrovaly vnitřním napětím. Tento neklid a pohyb do svých fotografií Foltýn doslova „vdechl“.

Foltýnovy fotografie: „...Upoutají i dalšími znaky, s nimiž se často nesetkáváme: řeší prostorové vztahy různých předmětů, na ploše snímku zvláštním expozičním postupem fixují pohyb a snaží se tak překonávat časovou ohraničenost fotografie, neobvyklých skladebných soustav dosahují prolínáním skutečných tvarů s jejich fotografickým odrazem, rafinovaně kombinují přirozený motiv s nově sestavenými a upravenými objekty...“¹⁶

Časový okamžik je pojem, kterým se Jiří Foltýn v průběhu svého fotografování zabýval. Co vlastně znamená? Je to krátká chvíle, čas na správné promyšlení prostorových vztahů mezi předměty, možnosti daného záběru krajiny a jeho pozdějšího dotvoření? *Časový okamžik* je relativní „časová jednotka“, je to moment, kterým se zabývá snad každý fotograf.

¹⁵ GABRIELOVÁ, PhDr. Bronislava. Několik myšlenek vychází z katalogu výstavy *ORION VYŠKOV / ADJUSTOVANÁ FOTOGRAFIE*. str. 11

¹⁶ GABRIELOVÁ, PhDr. Bronislava. Katalog výstavy *ORION VYŠKOV / ADJUSTOVANÁ FOTOGRAFIE*. str. 12

Obdivuji Foltýnův osobitý cit pro kompozici, bez kterého by jeho snímky nebyly tím, čím jsou. Je to spojení několika aspektů, které do sebe zapadají. Své **kompozice** zdokonaloval po celá léta fotografování. Oceňuji především to, že se nebál použít razantnějších a tím pádem destruktivních zásahů do svých negativů. Díky tomu dal vzniknout nezměnitelným fotografiím, o jejichž přesném vzniku mne autor v průběhu naší spolupráce vyprávěl.

„Foltýnovy kompozice vycházejí z principu zlatého řezu nebo konstruktivně rozvržené symetrie. Výtvarnou kultivovanost jeho fotografických obrazů zvyšuje jemná stříbřitá i pastelově hnědá tonalita, preciznost fotografické práce a citlivé dotváření snímku barevně i materiálově vhodným adjustováním.“¹⁷

Ve Foltýnových fotografiích nejvíce převládají centrální kompozice¹⁸, které zdůrazňují hlavní děj snímku. Foltýn se nedrží přesných pravidel a v průběhu tvorby komponuje různě. Mnohdy jsou jeho manuální či expoziční zásahy tak rozsáhlé, že snímek celkově pokryjí (*Převrácená krajina, (6418), 1987.*

¹⁷ GABRIELOVÁ, PhDr. Bronislava. Katalog výstavy *ORION VYŠKOV / ADJUSTOVANÁ FOTOGRAFIE*. str. 12

¹⁸ **Kompozice** - jedná se o organizaci všech předmětů v obrazovém poli před kamerou tak, aby jejich sejmutí fotografickou cestou vytvářelo dokonalý obraz, který si autor vymyslel.

Komponování, je jako fáze, akceptovatelná od počátku vzniku fotografie. Souvisí se stavbou obrazu – ideová myšlenka: „Co kde dávám?“

Obr. 6. Z Cyklu *Upravené krajiny, Převrácená krajina* (6418)¹⁹, 1987, zdroj: archiv autora

I přes tuto zdánlivou „přehlácenost“ fotografie působí umírněným a čistým dojmem. Ve většině případů jsou zásahy situovány v „centrální“ kompozici a tvoří hlavní výrazovou část snímku, tudíž naši pozornost upoutají nejdříve. Tato forma komponování, ale není pravidlem a můžeme pozorovat, že se zásahy nacházejí i mimo centrální kompozici.

¹⁹ Označení políčka negativu. Bude uvedeno u všech následujících fotografií Jiřího Foltýna.

Obr. 7. *Zátiší (5712)*, 1983, zdroj: archiv autora

Často se uchyluje k přesouvání předmětů během exponování, či předměty postupně přidává a ubírá. Tímto vznikají zajímavé rozdíly v tonalitě. Tato technika se objevuje nejčastěji ve Foltýnových zátiších.

Jeho **kreativita** a přemýšlení je tak neotřelé a výjimečné. Ve Foltýnově tvorbě mě velice zaujala malá série černobílých snímků, u nichž manipuloval s kvalitou fotografie. Znovu „přefotil“ tři zkušební pozitivní kontakty²⁰ formátu 13 x 18 cm středoformátovou

²⁰ „**Kontaktní otisk** nebo **kontaktní kopie** ve fotografii označuje pozitivní obraz, který vznikne kontaktním kopírováním negativu na pozitivní materiál – fotografický papír. Kopírování negativů se neprovádí s pomocí optické soustavy, jako u optického kopírování, ale prosvícením negativu, který je v přímém kontaktu s pozitivem. Tímto vznikne ostrý obraz 1:1 s kresbou v detailech.“ Zdroj: článek *Kontaktní otisk*, dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kontaktní_otisk>.

kamerou o velikosti políčka 6 x 9 cm. Tímto zpochybnil pravý původ fotografií. Divák se tuto skutečnost dozví až po vysvětlení. Okem tento „podvod“ spatřit nemůže. Jiří Foltýn použil velkoformátové negativy tří zkušebních snímků interiéru svého domu. Podle jeho vyprávění si zakoupil novou velkoformátovou kameru Magnola a chtěl ji vyzkoušet. Fotografie, které vznikly, se mu zdály příliš obyčejné, podle jeho slov tzv. „o ničem“. Napadlo ho, že u fotografií potlačí jejich původ, a to tím, že snímek zmanipuluje potlačením jeho původní kvality. Jednoduše kontaktní kopie původních negativů připevnil na zeď a následně je přefotografoval na střední formát. Tímto vznikl zvláštní triptych fotografií s názvem *Pozorování I (1984)*. Jedná se o jakýsi průhled do Foltýnova světa. Pozadím se stala zeď těch samých prostor, kde snímky vznikly a centrálním dějem již zmíněné pozitivní černobílé kontaktní kopie zákoutí. Zeď tvoří pomyslný rám. Stáváme se pozorovatelem zvláštních průhledů. Už nepozorujeme jen kvalitně zpracované snímky. Díváme se do jiné dimenze reality, kterou nechal Foltýn do svých obrazů prostoupit.

Sám autor o fotografiích *Pozorování I* řekl:

„Bylo to víceméně programově vo tym, že samotný fotky, z mého pohledu, nic nevyprávěly. Byly to takový spíš testovací obrázky nového aparátu a bylo mě tak nějak líto je nevyužít. Nebyla to velká série. Byla výjimečná. Bylo to myšlenkově v podstatě o tym, že jsem měl tady ty velký kontakty z Magnoly vykopírované na papíru. Pro ten kontakt je typická vysoká kvalita zobrazení. Já jsem ji vlastně devalvoval konceptuálně tím, že jsem kontakty připíchl rýsováčkem na zeď a vyfotil jsem je na menší formát. Protože to bylo zase vo tym, že jsem ty záběry vyfotil, ale byly banální a nic nevyprávěly. Takže nemělo smysl je samotný prezentovat. Byly to spíš takový obrázky na okraj, když jsem si tu Magnolu koupil a tak jsem si to na nich testoval. Tak jsem je zneužil.“²¹

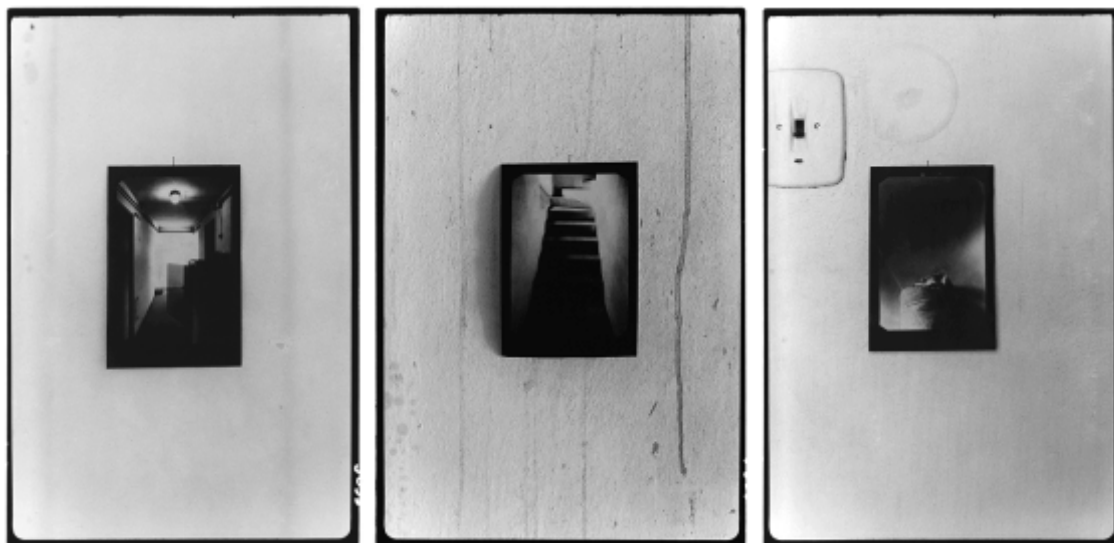
²¹ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

U těchto fotografií mne zaujala podobnost s tvorbou fotografa **Jana Svobody**²². Zeptala jsem se Jiřího Foltýna, jak dalece ho Jan Svoboda ovlivnil. Potvrdil mi, že se jím vzdáleně inspiroval. Nesnažil se ale napodobit styl jeho fotografování, jelikož Svoboda se otázce pohybovosti nevěnoval. Spíše ho inspirovala jeho zarputilost, se kterou se fotografování za svůj život věnoval.

„Strašně se fotce věnoval a to u něho bylo fascinující. Měl velice zvláštní a silné charisma.“ (Jiří Foltýn o Janu Svobodovi)²³

²² **Jan Svoboda** narozen 1934 v Bohuňovicích, zemřel 1990 Praha. Český fotograf, který se zabýval zátiším, krajinou a akty. Nejčastěji opakovaně fotografoval běžné předměty. Zdroj: článek *Jan Svoboda (fotograf)*, dostupné z WWW: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_\(fotograf\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_(fotograf))>.

²³ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

Obr. 8. *Pozorování I* (5835, 5833 a 5834), 1984, zdroj: archiv autora

3.1 Konceptuální projekty a fotografické cykly

Jiří Foltýn se ve svojí tvorbě věnoval převážně dlouhodobým konceptuálním projektům, které během let fotografoval a rozvíjel. V průběhu své tvorby vytvářel nezávisle na sobě konceptuální projekty, které svými zásahy originálně výtvarně dotvořil a věnoval každému snímku kus svého jedinečného estetického cítění. Fotografickým cyklům se věnoval více let a postupně se k nim vracel a pokračoval v nich. Jsou působivé jako celek a odehrává se v nich určitý děj. Jiří Foltýn u svých fotografických cyklů plně využil svých znalostí s prací s černobílým negativním a pozitivním procesem.

„Řada konceptuálních umělců začala později využívat fotografii k projektům, jejichž obsahem se postupně stala sama fotografie. Od průzkumů reálného místa a času začali tito umělci zkoumat také samotnou podstatu „vidění“ fotografie, typickou se pro jejich tvorbu stala fotografická série.“²⁴

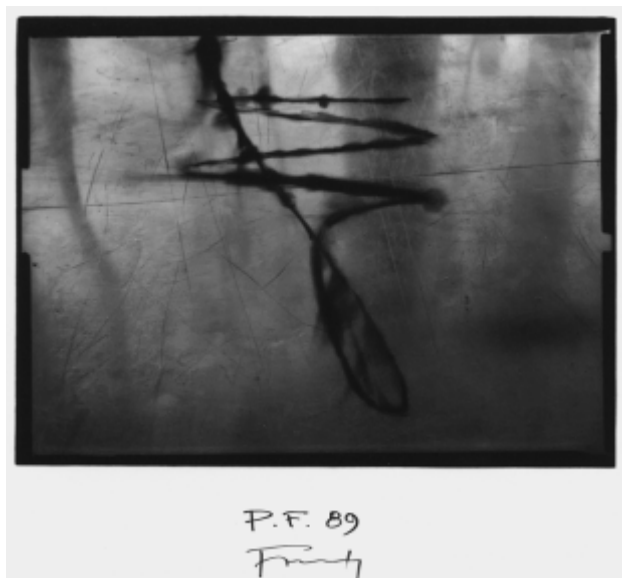
²⁴ GRYGAR, Štěpán. *Konceptuální umění a fotografie*. str. 48

Jako vizuální obohacení mojí bakalářské práce uveřejním v následujících kapitolách doposud **nepublikované fotografie** a varianty ke známým snímkům. Tímto můžeme pozorovat vznik některých Foltýnových zásahů do fotografií a také můžeme vidět, jaké varianty předcházely vybraným finálním snímkům.

3.2 Zátíší

Jedná se o jeden z nejrozsáhlejších volných cyklů, kterým se Jiří Foltýn za celou svoji fotografickou tvorbu věnoval. Svůj sklon ke komponovanému zátíší začíná projevovat od roku 1980 a volně v něm pokračuje. Jiří Foltýn se především věnoval polemice o nehybnosti zátíší. V té době bylo zátíší považováno za mrtvou nehybnou krajinu a on se tento fakt snažil popřít. Téměř všechna Foltýnova zátíší jsou dvojexpozice, u nichž zaváděl prvky času do statického záběru. Pohybem předmětů během expozice uvedl zátíší do pohybu a dodal jim atmosféru neklidné setrvačnosti. Tímto do nich doslova vdechl život, který byl zátíší jako takovému v té době „odepírán“. Během komponování se držel systému postupného přidávání předmětů během expozice. Věnoval se pozorování časové pomíjivosti, která pro něj byla přitažlivým a neuchopitelným fenoménem.

Své techniky a nápady s pohybem dále rozvíjel do krajiny. Plynule přešel ze svého *ateliéru* do „*ateliéru přírody*“. Černobílé fotografie Foltýnových zátíší jsou tonálně tmavší a to jim přidává na atraktivnosti. Světlo, které jemně proniká z horní části snímku, je ve skutečnosti přirozené světlo z okna pokoje, kde byly fotografie pořízeny. Toto přirozené osvětlení se objevuje u téměř všech Foltýnových zátíší, spolu se známou strukturou jeho pracovního stolu. Strukturální škrábance se různými úhly záběrů mění. Občas je struktura stolu místy zamlžená, jindy naopak jasně čitelná a rozpoznatelná. Předměty, které Jiří Foltýn při komponování zátíší užíval, jsou „klasické“ rekvizity běžně užívané při zátíší malíři (např. ovoce, zelenina, sklo, draperie, apod.). Často do svých zátíší zasahoval leptáním červenou krevní solí, jako je tomu například u snímku *P.F. 89 (6607), 1988*.

Obr. 9. P.F. 89 (6607), 1988, zdroj: archiv autora

Jeho zátiší jsou klidná, na první pohled se příliš neliší od dobových snímků stejné tematiky. Až při bližším prozkoumání divák zpozoruje změny v tonalitě zobrazených předmětů. Můžeme pozorovat, jak jejich okraje postupně slábnou, až celkově zmizí. Autor klade důraz na struktury listů, tkanin.... Je jimi fascinován. Ale to, čím je zaujatý nejvíce, je pohyb, který vnáší do svých zátiší. Jedním z nejčastějších kompozičních postupů, kterými se zabýval, je již zmíněné postupné přidávání a ubírání exponovaných předmětů. Pro ukázkou jsem vybrala finální snímek *Zátiší (5540), 1983* a jeho dvě varianty, které si Foltýn ponechal ve svém archívu. Je zajímavé pozorovat letmé změny v tonalitě látky a jemnost s jakou předměty manipuloval.

Obr. 10. Zátiší (5540), 1983, zdroj: archiv autora

Obr. 11. Varianta k Zátiší (5539), 1983

Obr. 12. Varianta k Zátiší (5543), 1983

Hra s reálností času je u jeho zátiší evidentní. Pohrává si s myšlenkou pomíjivosti bytí, jmenovitě u toho, kde jaký předmět v průběhu expozice položil. Zkoumá průhlednost předmětů, u nichž můžeme pozorovat, že některé jsou až téměř průhledné díky krátkému

exponování či pohnutí. Tato změna struktury dodává těmto fotografiím až duchovní nádech. V několika případech do svých negativů dodatečně zasahuje rytím grafickou skoblínou, která vytváří zvláštní tečkované stopy. Jeho umělecké zásahy se prolínají.

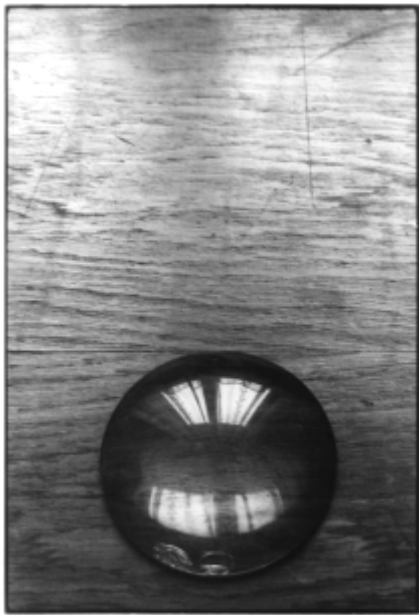
Struktury mačkaných papírů, tkanin jsou ostré a jasně čitelné. Je věnována pozornost každému vláknku. Obyčejné škrábance na starém, dřevěném stole se stávají strukturálním pozadím Foltýnových zátiší. Pozadí je sjednocené, atmosféra totožná. Tonálně na sebe snímky navazují a mají stejný koncept, zpochybňující dobové teorie o nehybnosti a vážnosti zátiší a popírající dobová fakta a zažitá vzorce, jak fotografovat. Jednalo se o časově náročnou a trpělivou práci. Tuto trpělivost a nadšení pro věc obdivoval u fotografa Jana Svobody. Sám byl takovým fotografem - experimentátorem. Zaujalo mě, že se při fotografování většiny svých zátiší uchyloval do domácího prostředí. Zde využil svého stolu, jako pozadí a domov samotný mu pravděpodobně poskytoval dostatek klidu a soustředění, které při fotografování potřeboval.

Fotografie zátiší jsou kompozičně čisté a promyšlené. Přitom u dvojexpozic a časosběrných kompozic vždy při vzniku snímku hrála roli také náhoda. Nejvíce se mi líbí přirozené osvětlení. Foltýn nepoužíval umělých světel. Často se centrálním předmětem, který na stole pozorujeme, stává samotné světlo. Jiří Foltýn poklidně pozoroval pomíjivou a měnící se situaci, která se na tak malém prostoru odehrávala. Zaznamenal ji svým způsobem, tak jak ji viděl.

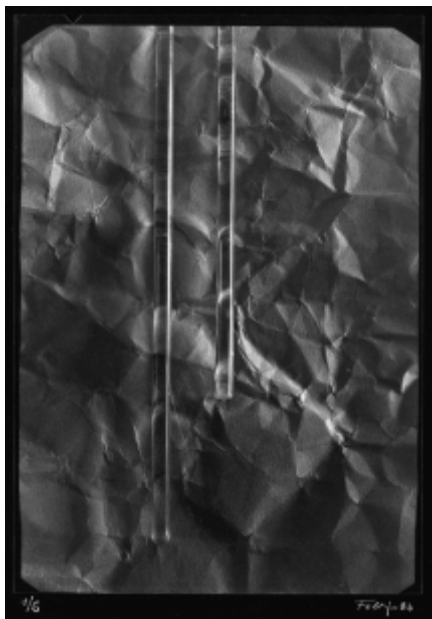
Obr. 13. Zátíší s čarou (6699), 1989, zdroj: archiv autora

U předmětů, které komponoval na svůj stůl, zkoumá průhlednost a odraz ve skleněných předmětech. V odrazech je často vidět okno, které vrhá ono „horní protisvětlo“, které je typické pro Foltýnova zátíší.

Obr. 14. *Zátiší (4913)*, 1982, zdroj:
archiv autora

Jedním z nepůsobivějších snímků je *Zátiší s tyčinkami (5529)*, 1983. Zde se projevuje autorova fascinace průhledností skla. Tyčinky jsou neobvyklým předmětem, který při běžném užívání nepotřebujeme a o to je jejich stylizace zajímavější. Jednoduchá krása průhledných tyčinek na zajímavém, mačkaném pozadí, ještě více vyniká.

Obr. 15. Zátíší s tyčinkami (5529),
1983, zdroj: archiv autora

Častým námětem Foltýnových zátíší jsou zelné listy. Díky technické kvalitě snímků, můžeme detailně pozorovat žilnatost a zajímavou strukturu listů. Z vrchu si můžeme všimnout, jak nám do scény na fotografii proniká přirozené horní světlo z Foltýnova okna a jemně ozařuje jinak tonálně tmavší snímky. *Zátíší s listy (6688)*, 1988 Jiří Foltýn fotografoval na velkoformátové planfilmy a používal zde k rytí do negativů grafickou skoblinu. Takto vznikaly přerušované tečkované stopy na snímcích. Zde už autor věděl, jak bude výsledný snímek vypadat a byl kopírovatelný. Nejednalo se tedy jen o jednu originální fotografii.

Obr. 16. Zátiší s listy (6668), 1988,
zdroj: archiv autora

3.3 Cyklus Upravené krajiny (1985 – 1992)

3.3.1 Pojem krajina ve Foltýnových fotografiích

Krajina hraje ve tvorbě Jiřího Foltýna zásadní roli. Objevuje se ve všech výrazových podobách a obdobích a stává se z ní spojující prvek autorovy tvorby. Ze všedních fotografií krajín dokázal díky svým zásahům do snímků, vytvořit záběry neopakovatelné a originální. Divák se při jejich pozorování soustředí a přemýšlí. Podle mého názoru se jedná o výtvarně zaměřené snímky, které vynikají svým minimalistickým pojetím a zajímavou tonalitou.

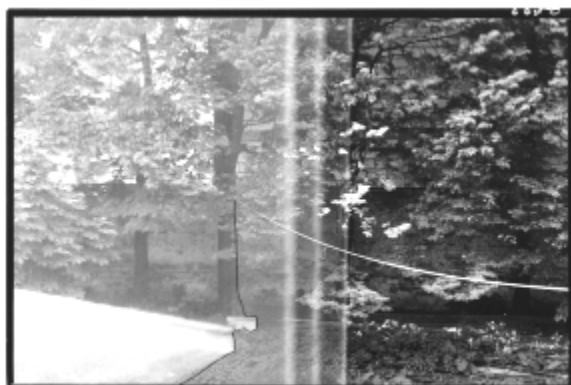
Krajina Foltýnovu tvorbu spojuje jako výrazový prvek. Svěrázné okolí **Hanácka** na něj mělo primární vliv, bylo jeho inspirací. Jiří Foltýn objevil *genius loci* - podstatu hanáckých krajín. Jeho znalost prostředí, ve kterém se celá léta pohyboval a žil, se mu při fotografování hodila. Mistrně využíval mírných vlnitých kopečků a celkově zvláštního terénu. Se svými přáteli a kolegy z *fotoklubu Orion* (Vykydalem, Vojáčkem a dalšími) si v okolí Vyškova našli určitá místa, na která jezdili společně fotografovat. Říkali jim *ateliéry*. Nej-

častěji podnikali své fotografické cesty do **Čech pod Kosířem** na Prostějovsku v letech 1985 – 1989. Navštěvovali i jiná místa, kam ale nejezdili tak často. Byl to například Štramberk na Novojičínsku, Buchlovice a Kroměříž.

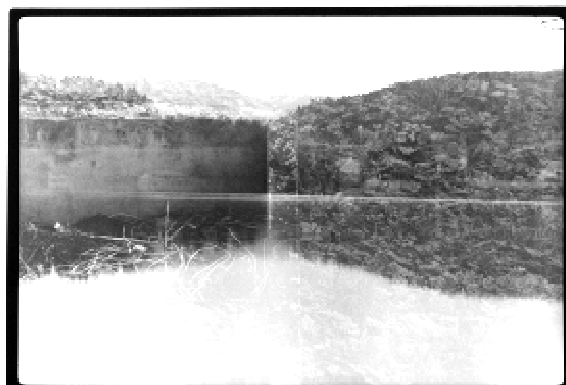

Obr. 17. Cyklus *Upravené krajiny*, *Symetrická krajina* (6205), 1985, zdroj: archiv autora

Jiří Foltýn svoje krajiny také používá jako určité „pozadí“, na kterém se odehrává děj. U některých sérií fotografií z *Cyklu Upravené krajiny*, pracuje s krajinou jako výtvarným prvkem, na který „vrství“ další prvky jako jsou **dokreslené objekty**, či **manuální zásahy** do emulze negativu. Většina jeho fotografií je minimalistická a dotvářejí je jemné detaily, které dávají snímku smysl existence. Některé mají až expresivní výraz, ze kterého je cítit dynamika a autorovo nadšení z výsledku. Jiří Foltýn měl při fotografování přesnou vizi toho, jak chtěl, aby výsledná dvojexpozice či fotografie vypadala. Vše ale záleželo na tom, jak přesně se mu podařilo jeho dvojexpozice fotograficky tzv. „spojit“. Některé snímky z *Cyklu Upravené krajiny*, na mě působí až „magickým dojmem“. Veliký vliv na celkovou atmosféru snímku má i volba denní doby a působení ročních období. Krajiny a krajinový detail jsou výchozím motivem Foltýnových experimentů. Toto experimentování spočívá v konstruktivním dotváření fotografované reality grafickými a geometrickými zásahy nebo v používání různých technických postupů v procesu fotografování (dvojexpozice). Těmito postupy autor řeší prostorové a časové vztahy. Je to určitá polemika o relativnosti bytí a plynutí v čase.

Obr. 18. Cyklus *Upravené krajiny*, *Upravená krajina* (6650), 1988, zdroj: archiv autora

Obr. 19. Cyklus *Upravené krajiny*, *Zdvojená krajina* (6503), 1987, zdroj: archiv autora

Jedny z posledních prací z *Cyklu Upravené krajiny* (od roku 1985) rozšiřují škálu objevených postupů o grafické zásahy a rytí do negativu, jimiž autor zasahuje do “čistého” obrazu fotografie. Do svých velkoformátových negativů o rozměrech 9 x 12 cm ryl skalpelem či jehlou. Ve výsledku se jedná o zajímavou ukázkou obrazovosti, která je v souvislosti s krajinou originální.²⁵ Technik manipulací s fotografií u *Cyklu Upravené krajiny* je mnoho a v průběhu několika let se prolínaly a postupně se měnily. Zmíním se o nich v samostatných kapitolách²⁶, které jsem těmto technikám věnovala.

Dalším z *ateliérů* Jiřího Foltýna, více osobnějším, byla jeho zahrada a krajina jeho domu. **Krajina pracovního stolu** je jednou z prvních, kterou „objevoval“ a zkoumal. Je to pochopitelné, protože mu byla nejbližší. Zkoumal na ní svá zátiší a využíval struktury dřevěné pracovní desky. Zahrada byla naopak pro Jiřího Foltýna místem „netušených fotografických možností“, nacházejících se na malém prostoru v jeho neustálé blízkosti. Zde vzniklo mnoho zdařených snímků.

²⁵ Tato kapitola částečně vychází z článku: MUSELÍK, Roman. *ČESKOSLOVENSKÁ FOTOGRAFIE* č. 2. str. 40

²⁶ Jmenovitě v kapitole **FOLTÝNOVI TECHNIKY MANIPULACÍ FOTOGRAFIE**.

Obr. 20. Zasklená krajina (6210), 1985, zdroj: archiv autora

Cyklus *Upravené krajiny* byla věnována celá tematická výstava – **Jiří Foltýn: *V Upravené krajině***. Tato, pro Jiřího Foltýna bezesporu velmi významná výstava, byla situována v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Brně. Kurátorem výstavy byl Mgr. Jiří Pátek. Výstava byla veřejnosti přístupná 28. 3. – 8. 6. 2008. Jednalo se, po výstavě Miloše Spurného, o druhý projekt v linii výstav v rámci výstavní síně *Camera*, snažících se o kritickou retrospektivu domácí fotografie. Snahou bylo využít historického odstupu, aby se mohlo poukázat na nedocenené autory, kteří navzdory nesporným kvalitám unikli bližší pozornosti tehdejší fotografické scény. Cílem bylo vysvětlit význam daného fotografa v historii a v kontextu současnosti. Výstava obsahovala kolem padesáti černobílých fotografií adjusťovaných v odpovídajících rámech. Výstavu doprovázel katalog, který je prvním v ediční řadě s názvem *Nové čtení*, jenž se věnuje dané problematice.²⁷

²⁷ Inspirace článkem, *Jiří Foltýn: v upravené krajině. Fotografie z 80. let. 28/3—8/6/2008*. Dostupné z WWW: <http://www.moravska-galerie.cz/cs/vystavy/jiri-foltyn-v-upravene-krajine/>.

Obr. 21. Na fotografii Jiří Foltýn s přáteli²⁸

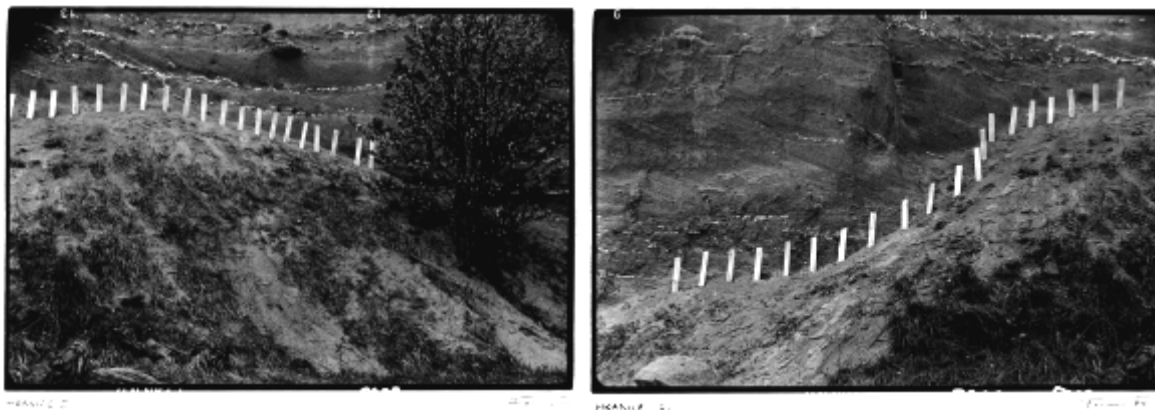
Obr. 22. Na fotografii zleva: Dr. Antonín Dufek, Jiří Foltýn, Mgr. Jiří Pátek²⁹

3.3.2 Aranžované předměty v krajině

²⁸ Zdroj: Jiří Foltýn: v upravené krajině. Fotografie z 80. let. 28/3—8/6/2008. Dostupné z WWW: <http://www.moravska-galerie.cz/cs/vystavy/jiri-foltyn-v-upravene-krajine/>.

²⁹ Zdroj: Jiří Foltýn: v upravené krajině. Fotografie z 80. let. 28/3—8/6/2008. Dostupné z WWW: <http://www.moravska-galerie.cz/cs/vystavy/jiri-foltyn-v-upravene-krajine/>.

Krajiny, do kterých Jiří Foltýn komponuje materiály a organismy, jsou další z manipulací, kterým se autor ve své tvorbě věnoval. Už se nejedná o zásahy optické, ale “předmětné”. Užíval různých materiálů k tomu, aby si tvář krajiny dotvořil k obrazu svému. Už mu nestačily pouhé expoziční manipulace, či zakrývání kazety filmu. Předměty, které komponuje do krajiny liniemi, kopírují její tvar a my si všímáme nerovností terénu. Toho by jsme si v jednotvárné skalnaté krajině ani nevšimli. Plechové pláty jsou zasazeny v rytmickém pořadí. Tvarová střídmost těchto obdélníkových plátů je symbolem jednoduchosti a tvarové čistoty, kterou Foltýn vyznává. Tyto nevšední koncepční práce jsou výsledkem Foltýnovy snahy poznamenat “své” vytvořené krajiny manipulacemi s jejich vzhledem. Porušuje tak poklidný řád přírody samotné. Snímky, kde Jiří Foltýn umísťuje předměty do krajiny, inklinují k land artu. Tato práce s krajinou, jako kusem pozadí, které se vyvíjí, se mi líbí. Fotografie jsou esteticky čisté a zdá se, jakoby řady mosazných plátů do drsné kamenné krajiny patřily. Jakoby šlo o nějaký plot, který ohraničuje určité území, které zná jen autor sám.

Obr. 23. Hranice II. (5899), 1984 Hranice I. (5901), 1984, zdroj: archiv autora

Jiří Foltýn často sahá po různých předmětech, kterými zkrášluje a dotváří krajinu. Inspiruje se uměním *land art*, které vychází z krajiny a úzce s ní spolupracuje. Umělci, kteří se umění land art věnují, často pracují s předměty, které buď v přírodě naleznou nebo s jejími částmi (listy, větve, kameny...) nebo do ní aranžují svoje předměty. Následně pak, kvůli pomíjivosti jejich děl přírodními vlivy, svoje díla často fotografovali.

Fotografie, ve kterých Foltýn umisťuje předměty do krajiny, mi způsobem komponování umění land art v určitých momentech připomínají. Tato nevšední kompoziční řešení ve mně evokují klid a prostor pro pozorování. Hledám stopy, které Jiří Foltýn v krajině zanechává. Ohnuté listy travin, když do nich zakomponoval kus textilie, vinoucí se jako spirála, tu zdánlivou nesourodost materiálů, rostlin a zeminy. Je to ale jen zdánlivá nesourodost, protože když se nad tím zamyslíme, všechny materiály člověkem vyrobené pocházejí z přírody. Člověk je vytvořil. Foltýn je vrací a nenásilně spojuje. Jde o znovunavázání vztahů mezi těmito materiály a organismy. Foltýn je tvůrcem zdánlivě “nespojitelných” kompozic.

Obr. 24. Bez názvu (5143), 1983, zdroj: archiv autora

Někteří umělci věnující se práci s krajinou, jmenovitě například Magdalena Jetelová³⁰, užívají ke své realizaci nápisy vyjadřující jejich názor či pocity, komponované do krajiny.

³⁰ “**Magdalena Jetelová**, narozená v roce 1946 v Semilech je respektovaná evropská fotografka a výtvarnice konceptuálních projektů. “ Zdroj: článek Magdalena Jetelová, dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magdalena_Jetelová>.

Podobnou tendenci jsem zaznamenala u jedné fotografie Jiřího Foltýna s názvem *Krajinka* (1983), 1985.

Obr. 25. *Krajinka* (1986), 1985, zdroj: archiv autora

3.3.3 Cyklus *Příhody s lanem* (1982 – 1984)

Cyklus Příhody s lanem je jedním z cyklů, kde se sjednocuje tvorba Jiřího Foltýna. Objevují se v něm téměř všechny techniky, kterými se zabýval. Je to takový „průvodce“ jeho začátky s manipulacemi.

Rozhovor s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané dne 18. 1. 2010

L. N. : Jak všechno začalo? Která z fotografií lana byla první? Kde se vzal ten nápad?

J. F. : To bylo v době, kdy jsem fotil zátiší a jeli jsme s klukama fotit do pískovny. Já jsem tam neměl objekt na to nalezený zátiší. Tak jsem si půjčil lano od kamaráda, to tažný z auta. On měl takový starý. První fotky s ním byly, jak si s ním pohupuje větrík. To bylo v Pískovně v Málkovicích. Potom jsem ho zabavil a začal jsem s ním dělat dál.

L. N. : Mě se líbí, jak se v tomto cyklu sjednocuje celá Vaše tvorba.

J. F. : No, Dufek to označil spíš za takovou etudu..

L. N. : Takže jste lano použil v pískovně náhodou, při focení něčeho úplně jiného.

J. F.: Ano. Zavěsil jsem ho tam a začal s ním hejbat větr. Tím se mě do toho začala dostávat i ta pohybová složka, časová, jakoby do toho.”

... Mezitím si Foltýn není jistý tím, jestli vůbec Pískovně první fotografie vznikla...

J.F.: Lano se potkávalo i se živly s vodou, ohněm...

L. N. : Která fotografie by se dala označit za poslední? Byla vůbec nějaká?

J. F. : Nakonec jsem lano zapálil. To už se s ním pak fotit nedalo... Už nebylo...

L. N. : No to mě mohlo dojít... Lano si prošlo svým vlastním životem. Jak dlouho jeho život trval? Jak dlouho jste Cyklu Příhody s lanem věnoval?

J.F. : 1982 to byl začátek. A kdy nám shořelo?... No řadu z nich jsem nepoužil, protože se mi zdály banální...

... listuje...

J. F. : Shoří asi až v druhém díle.

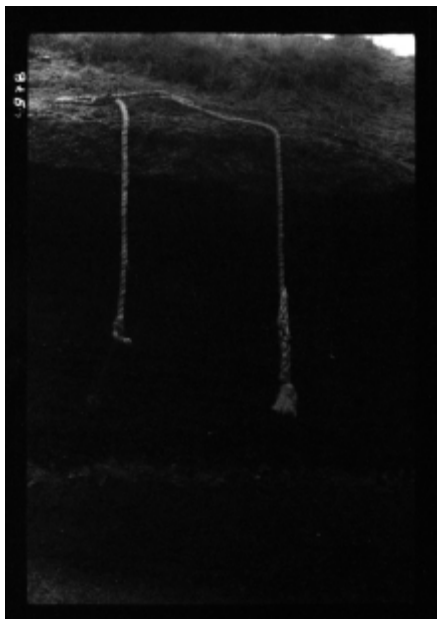
... Začíná listovat v druhé knize kontaktů...

J. F. : Tady nám hoří. Takže nám shořelo v roce 1984. Na podzim asi.

Ráda bych uvedla první fotografii lana (Z cyklu *Příhody s lanem* (4978), 1982) z již zmíněné pískovny, kde se ho Jiří Foltýn pokusil uvést do pohybu. Tato fotografie, jakož i kontaktní kopie dalších snímků, nikdy nebyla zveřejněna. Pro ukázkou celého procesu „rozhýbání“ uvedu i kontaktní varianty tohoto snímku.

“Tak tady (Z cyklu *Příhody s lanem* (4978), 1982) jsem ho dal na břeh a jak to foukání bylo slabý, tak jsem ho rozhejbal.”³¹

³¹ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

Obr. 26. Z cyklu *Příhody s lanem* (4978), 1982

Obr. 27. Z cyklu *Příhody s lanem* (4949), 1982

Foltýnovo lano se ovíjí, kopíruje tvary, obchvacuje, drží, leze... Stává se jakousi imaginární prodlouženou končetinou, která prozkoumává cizí prostředí a povrchy. Z obyčejného lana se Foltýnovi podařilo vytvořit zajímavý živý organismus. Lano se chová jako „*bytost*“ z jiného světa, která se ocitla na naší planetě. Při zobrazování se autor dívá na lano jako na celek. Občas v jeho pozorování zachází do detailů, kterými poukazuje na strukturu.

Jde o velice ojedinělý konceptuální projekt, který má začátek i konec (viz. závěrečný snímek *Z cyklu Příhody s lanem*, (6071) 1984. Vše začalo náhodou a poté se už příběh odvíjel v autorově kreativní mysli. Na tomto cyklu mě zaujala míra fantazie, kterou autor do projektu zapojil. Zdá se mi, že *Cyklus Příhody s lanem* lehce naznačuje autorův budoucí zájem o vytváření „jiných světů“, kterými uniká z reality a pomocí svých fotografií si vytváří svůj vlastní svět.

Na této fotografii Jiří Foltýn lano neukázal a popřel tím jeho existenci. Zůstal po něm jen odkaz v podobě otisku.

Obr. 28. Z cyklu *Příhody s lanem* (5439), 1982

Obr. 29. Z cyklu *Příhody s lanem* (6071), 1984

3.3.4 Planeta Foly

Od roku 2005 vzniká Foltýnova nová, plně digitalizovaná tvorba. Ve stylu fotografování volně navázal na *Cyklus Upravené krajiny* až nakonec došel k *Planetě Foly*. Vytvořením si vlastní reality autor po svém reaguje na svůj nesouhlas se současným stavem světa. Patrně ho k tomuto počínu vedla jistá nadsázka a utopie, ale Foltýn nechce nic kolem sebe měnit. Stáhl se jako “želva do svého krunýře” a vytvořil si svůj vlastní mikrosvět. V něm se zaměřuje na jiné nové pohledy a soustředí se především na detaily a makro fotografii. Často předměty “polidšťuje”, jako je tomu například u fotografie *Kosmonaut*, 2007, ale nezachází do kýčovitých situací. Jeho transformace předmětů v lidské bytosti či jiné “lidské” objekty (budovy apod.) jsou uměřené a obrazově velmi atraktivní.

Fotografuje přístrojem Canon a následně své digitální snímky upravuje v počítači. U zásahů do plně digitálních snímků se drží stejných pravidel jako u klasického černobílého procesu. Nic nepřehání, zasahuje jemně, že si toho divák stěží všimne.

Cyklus fotografií *Planety Foly* ještě není ani zdaleka uzavřen a můžeme se těšit, čím dalším nás Jiří Foltýn překvapí.

Obr. 30. *Kosmonaut*, 2007, zdroj: archiv autora

Obr. 31. *Observatoř*, 2006, zdroj: archiv autora

3.4 Foltýnovi techniky manipulací fotografie

Foltýnovy zásahy do fotografií jsou kultivované, mnohdy lehce destruktivního rázu, ale vždy přiměřené obrazu. Za léta jeho fotografické tvorby se věnoval objevování široké škály manipulací s realitou fotografovaného děje a pomíjivého časového okamžiku. Tyto už tak komplikované situace, ještě často vkusně dokresluje geometrickými liniemi do hotových zvětšených fotografií. Zásahy do černobílého fotografického procesu se v jeho fotografických cyklech různě prolínají. V jejich realizaci se nedrží přesných pravidel. Řídí se především svým uměleckým citem a konceptem, který je pro něj primární. Jiří Foltýn je autor vynalézavý, rád zkoumá, je tzv. “věčným hledačem” a **experimentátorem**.

Jiří Foltýn v rozhovoru o tom, proč s fotografovanou skutečností manipuloval:

“Ono je to celý asi myšlenkově vo tym, že mě vadilo jenom něco vyfotit a ukázat to lidem. Protože to každéj musí vidět sám a nemusím mu to vyfotit. Vyfotím hrad a udělám

fotku hradu, pak se to vokouká. Takže mě to nutilo k vytváření zásahů, abych tam něco přidal jako nástavbu. Tím pádem první byly dvojexpozice a pohyby v expozicích.”³²

Chtěla bych Foltýnovým technikám manipulací s fotografií věnovat několik samostatných kapitol, ve kterých se budu snažit popsat, jak autor v jejich realizaci postupoval. Tyto kapitoly jsou velmi důležité pro orientaci a pochopení toho, jakým technologickým postupům se Jiří Foltýn věnoval.

Nejdůležitějším detailem, který mi pomáhal orientovat se ve Foltýnových fotografických archívech, bylo označení fotografií podle **čísla políčka negativu**. Vede si tzv. *Náhledy*. Jsou to složky, do kterých si zakládal kontakty svých negativů s přesnými údaji o expozicích a datacemi. Díky této pořádkumilovnosti bylo moje bádání snazší.

Sám o tomto způsobu archivace řekl:

„ K temu jsme přišli na plánování této výstavy³³ , že já jsem měl x Upravených krajin a orientovat se v nich bylo za prase, tak jsem k nim pak přiřadil číslo negativu.“³⁴

Foltýnovy fotografické styly, by se daly rozdělit podle typů zásahů do třech kapitol:

1. Zásahy při samotné expozici snímku

1.1. Dvojexpozice

1.2. Časoběrné expozice

1.3. Předmět před negativem

2. Zásahy do negativu

³² Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

³³ Výstava Jiří Foltýn: V upravené krajině, Moravská galerie v Brně, 28. 3. – 8. 6. 2008

³⁴ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

2.1. Lept červenou krevní solí

2.2. Rytí do emulze negativu

3. Zásahy do pozitivu

3.1. Dokreslení

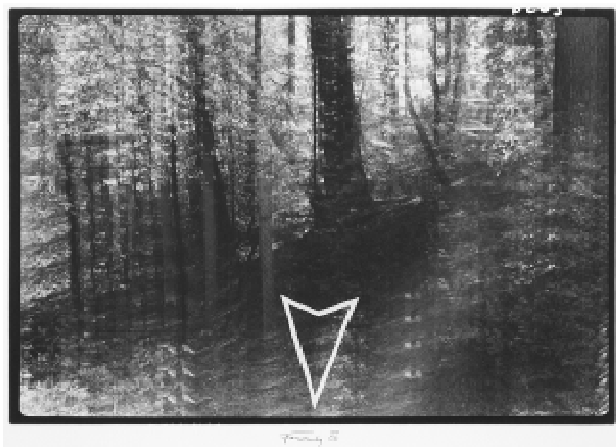
3.4.1 Zásahy do samotné expozice snímku

3.4.1.1 Dvojexpozice

Dvojexpozice a pohyb s předmětem během dlouhých expozic jsou nástroje, kterými Foltýn navozuje tolik osobitý styl práce s obrazem. U těchto snímků se nejedná o statickou fotografii. Je to snaha o zachycení pohybu jako takového. Znázorněný pohyb s předměty před kamerou dodává fotografiím dynamiku a smělost zobrazit nepolapitelné. A tím pohyb bezpochyby je. Jakoby se zdála být prostá krajina pro Foltýna příliš obyčejná, tisíckrát zobrazená. Manipulací se zobrazenými předměty krajinu ozvláštnil a dodal „říz“. Upoutají nás nevšední předměty ve všední krajině a snímky se okamžitě katapultují z obyčejných „krajinek“ do obrazů expresivních a neklidných. Musím podotknout, že většina dvojexpozic spadá do *Cyklu Upravené krajiny*, ale pro ukázkou je uvedu v této kapitole.

Foltýnovy dvojexpozice nevznikly jen náhodným spojením dvou záběrů. Jednalo se o promyšlený koncept. Foltýn vytvořil snímek a mnohdy až týden hledal záběr, kterým by ho tzv. „přefotil“ a tímto vlastně podle svého dokončil. Užíval i šablon, kterými poté „přefocoval“ záběry krajin a vystříhoval si různé tvary z papíru. To je z hlediska konceptu také velmi zajímavá technika. Je to projev záliby v geometrických tvarech jako takových. Vystřižené tvary neznamenal nic určitého, spíš bych řekla, že byly zdobným prvkem.

Umístěním vystřiženého objektu nám Foltýn vytyčí střed děje a tímto doslova „strhne“ divákovu pozornost. Krajina, která mnohdy tvoří téměř celou fotografii, se stává podružnou. Často se u těchto snímků autor vyjadřuje centrálním kompozičním řešením.

Obr. 32. Cyklus *Upravené krajiny*, *Upravená krajina* (6263), 1986, zdroj: archiv autora

Je zajímavé, že tvořil výhradně dvojexpozice. Více expozic najednou nedělal, i když to na některých fotografiích tak vypadá (s předměty bylo posunováno). Některé dvojexpozice jsou často kombinované s rytím a dokreslením. Dalo by se říci, že se v nich v průběhu tvorby prolínají skoro všechny typy zásahů, které Foltýn dělal.

Celkově bych mohla nejen o Foltýnových dvojexpozicích říci, že se mi jeví tonálně jemné a esteticky „čisté“, i když se na první pohled mohou jevit zmateně a divoce. Hlavní děj se odehrává opět v pohybu, kterému se jako pojmu autor věnuje nejvíce. Pracuje s krajinou a jejími výřezy neotřele a směle. Dvojexpozice rafinovaně komponuje. Zobrazuje obdobné situace, ale nikdy nenudí. Foltýn často často spojuje snímky krajiny s architekturou (*Upravená krajina II* (6452), 1987).

Obr. 33. *Cyklus Upravené krajiny, Cyklus Upravená krajina II (6452), 1987, zdroj: archiv autora*

V jeho záběrech se snoubí dynamika a nadšení z pohybu. Zobrazený předmět je často několikrát znásoben a nevypadá realisticky. Stává se objektem představ. Obyčejná střecha se díky pohybu stává jakýmsi vějířem (*Posunutá krajina II (6381), 1986*) a keř, který se stal díky centrálnímu umístění nejvýraznějším prvkem fotografie, doplňuje druhá expozice absolutně nesouvisejících hustě vyšlapaných stop ve sněhu, které tvar keře zdánlivě připomínají (*Upravená krajina I (6414), 1987*).

Promyšlenými dvojexpozicemi si Foltýn hraje s obrazem a jeho zdánlivou roztříštěností. Fotografie na mě nepůsobí chaoticky. Naopak, číší z nich energie. U většiny Foltýnových dvojexpozicí si nelze nevšimnout již zmíněného, silného expresivního výrazu.

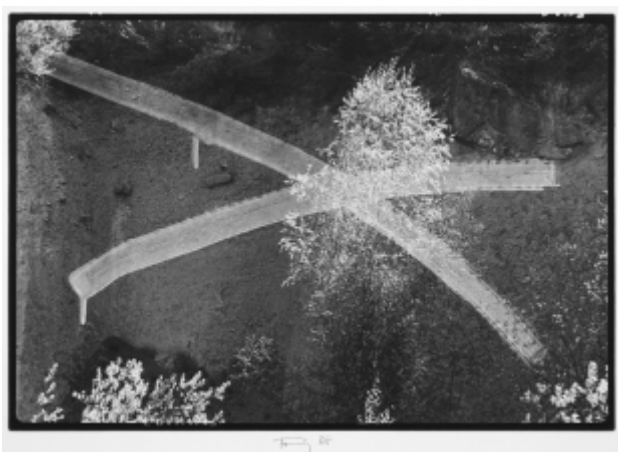

Obr. 34. Cyklus *Upravené krajiny*, *Upravená krajina* (6414), 1987, zdroj: archiv autora

Obr. 35. Cyklus *Upravené krajiny*, *Posunutá krajina II* (6381), 1986 zdroj: archiv autora

U některých fotografií Foltýn nepracoval jen s dvojexpozicemi fotografií, ale také je kombinoval se šablonami, které si sám vyrobil. U snímku *Škrtnutá krajina* (6135), 1985 si Foltýn nakreslil na černý papír „škrť“ a následně v terénu hledal záběr krajiny, do které by se dal vložit. Nakonec si vybral podle svých slov „kýčovitou krajinku s břízou“, kterou jednoduše „škrtnul“.

Obr. 36. Cyklus *Upravené krajiny*, *Škrtnutá krajina* (6135), 1985, zdroj: archiv autora

O vzniku této fotografie mi autor řekl:

„Na černej papír jsem si udělal škrť a pak jsem jezdil čtrnáct dní, až jsem pak našel krajinky s břízou, kýčovitá věc, tak jsem je škrťl. U toho nevědělas přesně jak ti to vynde. Tak si to, chápeš, jako montuješ podle libosti a tenkrát to bylo vždycky takový dobrodružství, co ti z toho vypadne.“³⁵

U fotografie *Přeložená krajina (6333)*, 1986 nejprve nafotografoval přeložený list papíru a až poté přes tento snímek přefotografoval záběr krajiny. Vskutku pozoruhodný koncept. Samotnou mě napadlo, že jde jen o záměrné odlišení tonality vzniklé při pozitivním vyvolávání snímku, ale nebylo tomu tak. U Foltýna zdání mnohdy klame. Některé kombinace dvojexpozic oproti expresivním snímkům naopak překvapují svým klidem a melancholií. Jsou až nostalgické a zasmušilé. Často své dvojexpozice kombinoval s rytím³⁶, které vytvářel v symetrických liniích a obrazcích.

Obr. 37. Cyklus *Upravené krajiny, Přeložená krajina (6333)*, 1986, zdroj: archiv autora

³⁵ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

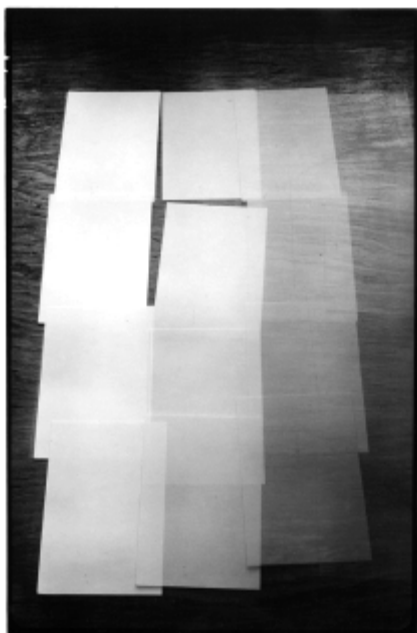
³⁶ O těchto fotografiích se zmíním v kapitole **Rytí do emulze negativu**

V rozhovoru mi Jiří Foltýn sdělil, že největší úsilí vkládal do správného kompozičního spojení dvou rozdílných fotografií, aby vytvořily celek, se kterým by byl koncepčně spokojený. Proto trávil spoustu času hledáním vhodných záběrů a přemýšlením, jak je zkombinovat. Líbí se mi jeho uvažování. Uvažuje jinak, než je u jiných autorů běžné. Svoji práci bere jako koncept, kterého se drží. Nechce jen fotografovat náhodné záběry, ale chce divákovi svými fotografiemi nabídnout něco víc. Potřebuje záběry něčím ozvláštnit a udělat z jejich pozorování „podívanou“.

3.4.1.2 Časoběrné expozice

Pohybování s předměty během dlouhých expozic a časoběrné expozice jsou další z forem manipulace, kterým se autor celou svoji tvorbu věnoval. Jiří Foltýn razantnějším způsobem manipuloval s časem, jeho přesuny a tonalitou. Reagoval tím na polemiku o nehybnosti zátiší, protože v té době bylo zátiší považováno za „mrtvou krajinu“. Snahou Jiřího Foltýna bylo zátiší rozhýbat a vdechnout mu život. Po manipulaci s časem zůstaly na snímku stopy, ve kterých jsou vidět fáze pohybu a to v odlišené tonalitě (viz. fotografie *Šestnáct (5544), 1983*) a pohybové neostrosti. Z pouhého pozorovatele a experimentátora se z něj stává sběratel pohybů a časových sekvencí.

Snímek *Šestnáct (5544), 1983* je asi nejzřetelnější ukázkou Foltýnovy práce s dlouhou expozicí. Autor postupoval tak, že během třiceti vteřinové expozice postupně skládal papírové kartičky směrem od vrchu dolů. Můžeme si všimnout, že poslední listy papíru, které pokládal, jsou téměř průhledné a prosvítá pod nimi struktura dřevěného stolu. Jedním z papírových čtverců Foltýn neopatrně pohnul a umístil ho lehce nakřivo.

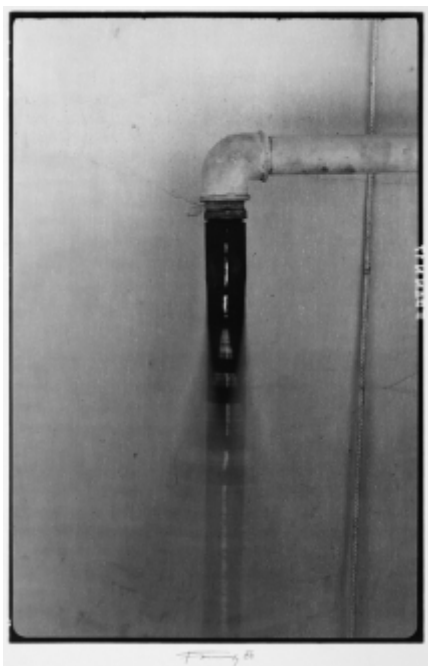
Obr. 38. Šestnáct (5544), 1983, zdroj: archiv autora

Prostřednictvím tonality a prací s obrazovou neostrostí manipuluje s našimi pocity a snaží se navodit určitou atmosféru tajemna. Jako diváci ze snímku zjišťujeme, odkud pohyb vychází a co, nebo kdo, byl jeho příčinou. Je to tajemné a atraktivní ve své jednoduchosti. Protože kde byl pohyb, to znamená že se na fotografovaném místě děl určitý příběh. Co se stalo? Z jakého důvodu se „pohybuje“ pevně zapečetěná trubka ve zdi?

Od začátku mne zaujala jeho fascinace předměty běžného použití. Vznešenost, s jakou s nimi pracuje. Objevuje krásu těchto zdánlivě nezajímavých věcí, jako jsou trubky, míčky... Pozoruje struktury igelitů, toho jak vypadá, když se rozbaluje. Zkrátka si pohrává s věcmi, které nalézá kolem sebe. Jak řekl, jeho nejvěrnějším ateliérem byla jeho zahrada a jeho pracovna. Na těchto místech měl dostatek času, soukromí a klidu, aby své experimenty uskutečnil.

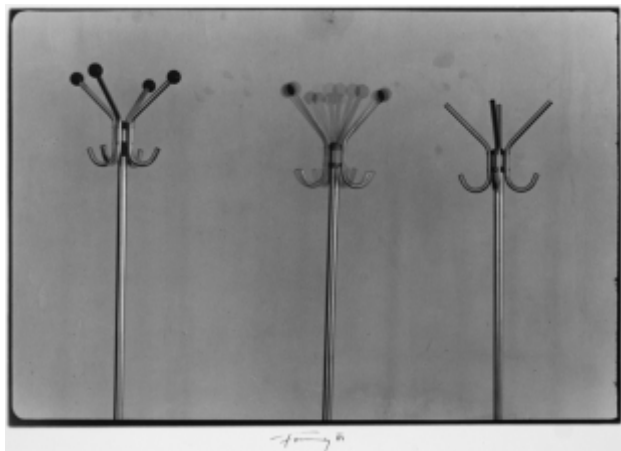
Jde o polemiku s realitou. Opravdu takto předměty při jejich uvedení do pohybu vypadají? Není to pouhá fikce? Pouhý klam? Předměty jsou částečně ostré a zbytek se díky pohybu a dlouhým expozicím rozplývá. Věci ztrácejí svůj reálný tvar. Jakoby se těmito

časoběrnými expozicemi, zobrazovala prostřednictvím obrazové neostrosti, jejich neexistující aura. Líbí se mi lehkost, s jakou jsou prezentovány. Ta opravdovost obyčejné zrezivělé trubky visící ze zdi.

Obr. 39. Malované objekty, Zátíší (6074), 1984, zdroj: archiv autora

Pohyb s předměty během expozice je Foltýnova častá technika manipulace se skutečností. Příkladem může být snímek *Výstavní sál (6010), 1984*, ve kterém se obyčejný věšák stává hercem, který ze svého vystoupení pomalu odchází. Opět se jedná o zdánlivě jednoduché kompoziční řešení. Věšák, jakoby tančil, točí se... Děj se vyvíjí do neznáma a my jen tušíme jeho přesný konec. Fotografie byla pořízena při roztočení jednoho z věšáků. Je zajímavé pozorovat, jak se u nich ztrácí ostré obrysy a pomalu, jakoby se rozplývají v prostoru. Jde sice o banální předmět, ale toto pozorování má svoje kouzlo. Věšák už není pouhou věcí běžného užívání, ale objektem, který bedlivě pozorujeme a hledáme smysl tohoto zobrazení. Při pozorování snímku *Výstavní sál (6010), 1984*, je cítit výrazný pocit klidu a vyrovnanosti.

Obr. 40. Výstavní sál (6010), 1984, zdroj: archiv autora

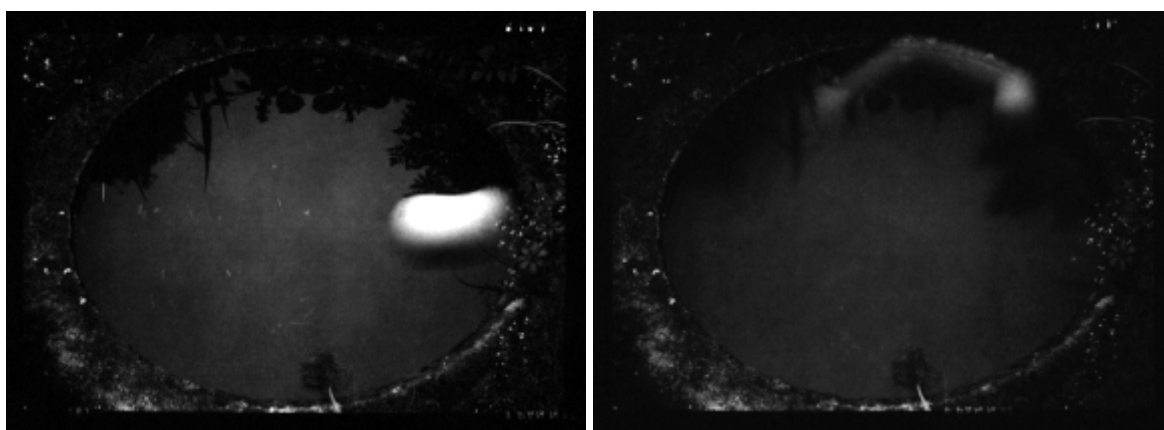
Podle Štěpána Grygara bylo hlavním tématem autorů konceptuálních projektů řešení *problému reálného času*.³⁷ S tímto názorem mohu více než souhlasit, protože Jiří Foltýn se s reálností zobrazovaného času ve své tvorbě zabýval. Jeho nástrojem byly dlouhé expozice, dvojexpozice a manipulace s dějem před objektivem. Tímto docílil “nelogických jevů” a popřel tím zobrazovanou realitu.

Jako další příklad uvedu snímek, na kterém je zobrazena studna z Foltýnovy zahrady, kde se velice nepravděpodobně pohybuje bílý míček. Tohoto efektu autor docílil dlouhou expozicí. Z atmosféry snímku je cítit určité tajemno, nevíme odkud se míček vzal...

³⁷ GRYGAR, Štěpán. *Konceptuální umění a fotografie*. Str. 50

Obr. 41. Malované objekty, Bez názvu (6168), 1985, zdroj: archiv autora

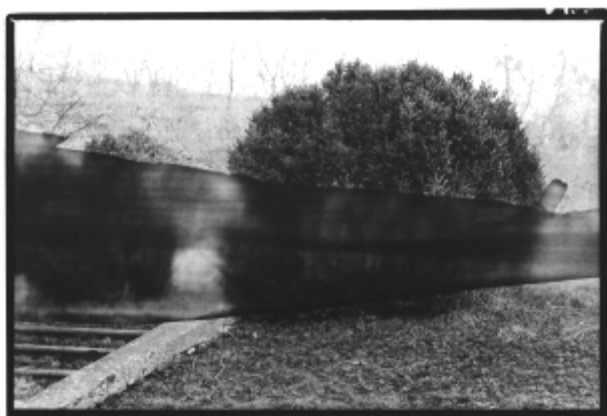
Obr. 42. Varianty ke snímku Bez názvu (6168), 1985, zdroj: archiv autora

3.4.1.3 Předměty před negativem

Umísťování různých předmětů před negativ je jednou z neoriginálnějších Foltýnových forem zásahů do fotografie. Zajímavý je jeho způsob přemýšlení o kompozici. Není to stejné jako u jeho sérií dvojexpozic, které tyto fotografie zdánlivě připomínají. Šlo o jiný koncept. Zde musel Foltýn uvažovat o propustnosti a celkových vlastnostech materiálů, které před kazetu s negativem umísťoval. Nejčastěji vybíral propustné a polopropustné materiály, kterými částečně a úplně zakrýval negativ. Opět přesně nevěděl jak bude výsledná fotografie po překrytí materiálem ve výsledku vypadat. Musel uvažovat nad tím, jak materiály

umístí a jak velikou plochu výsledného snímku zaberou. U fotografie *Zakrytá krajina* (6453), 1987 použil kousek obyčejného igelitu, který ale vytvořil efekt dvojího pohledu na zobrazovanou část krajiny. Keře na snímku se začínají mlžit a „rozpouštět“. Je to jiný druh pohledu. Jakoby někoho jiného. Když jsem snímek poprvé uviděla, zdálo se mi, že někdo „stáhl“ vrchní vrstvu snímku a pod ním se objevila jiná, tekutá.

Fotografoval na přístroj Linhof a požíval kazety na filmy. To mu umožňovalo před ně vsouvat různé materiály. Snímek nebyl pouze jedním jediným originálem a mohl se kopírovat.

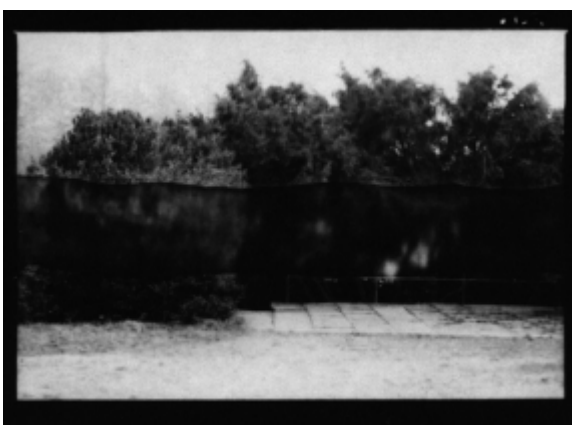

Obr. 43. Cyklus *Upravené krajiny*, *Zakrytá krajina* (6453), 1987, zdroj: archiv autora

U snímku *Zakrytá krajina* (6602), 1988 Foltýn umístil na kazetu s filmem hedvábný papír a v něm protrhl malou díru. Přes tento „prostor“ byla krajina vidět ostře. Zbytek obrazu však zůstal záměrně zahalen do měkké mlhy. Tímto zásahem vytvořil až „snovou“ atmosféru, ze které je cítit hřejivost zářícího slunce prostupujícího mezi korunami stromů... Tak se mi snímek z prvního pohledu jevil, ale při bližším prozkoumání jsem zjistila, že zdaleka nejde o sluncem prozářené koruny stromů, ale o prosvícenou strukturu hedvábného papíru. V malé díře je totiž ostře vidět kousek kmenu stromu a plotu.

Obr. 44. Cyklus *Upravené krajiny, Zakrytá krajina* (6602), 1988, zdroj: archiv autora

Obr. 45. Varianty ke snímku *Zakrytá krajina* (6454), 1987

Obr. 46. *Zakrytá krajina* (6455), 1987

3.4.2 Manuální zásahy do negativu

Foltýnovy zásahy jsou kultivované, mnohdy lehce destruktivního rázu, ale vždy přiměřené obrazu. Za léta jeho tvorby vytváří širokou škálu manipulací. Je vynalézavý a rád zkoumá. Je takzvaným “věčným hledačem” a experimentátorem.

3.4.2.1 Lept červenou krevní solí

Jiří Foltýn se věnoval i „zásadnějším“ způsobům zásahů do svých negativů a to použitím chemikálie tzv. *Červené krevní soli*³⁸. Použitím této chemikálie své negativy leptal. Chemikálii nanášel dřevěnými tyčinkami a v několika případech i vlastními prsty.

Jedná se o snímky, které nejvíce upoutají svými výraznými „černými stopami“. Důležité je všimnout si u leptaných fotografií rozpitých okrajů. Často se stává, že se na první pohled zamění leptané linie s rytím do emulze negativu. U některých fotografií autor využívá fyzických zákonů a nechává leptaná místa „ztéci“ a tím vznikají zajímavé efekty.

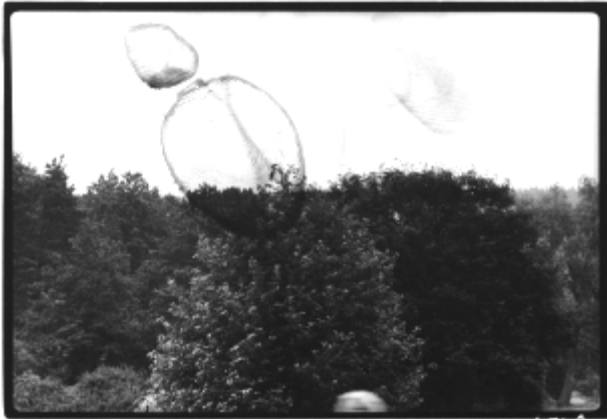
Obr. 47. Cyklus *Upravené krajiny, Leptaná krajina* (6640), 1987, zdroj: archiv autora

„Do roztoku červené krevní soli jsem dal prsty a jak jsem na ten negativ na něj chytl, tak to vyleptalo ty otisky.“³⁹

³⁸ Hexakynoželezitan draselný $K_3 [Fe (CN)_6]$

³⁹ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

Vskutku nepřiliš komplikovaný koncept s efektním výsledkem. Pro názornou ukázkou níže uvádím varianty které předcházely finální fotografii *Ohmataná krajina* (6648), 1987. Všechny pochází z archivu Jiřího Foltýna, jedná se o „kontakty“ černobílých filmů velikosti 6 x 7 cm.

Obr. 48. Cyklus *Upravené krajiny*, *Ohmataná krajina* (6648), 1987, zdroj: archiv autora

Obr. 49. Varianty ke snímku *Ohmataná krajina* (6648), 1987, zdroj: archiv autora

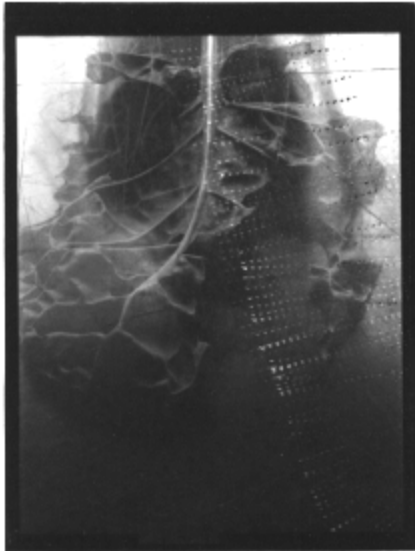
Obr. 50. Z Cyklu *Upravené krajiny*, *Leptaná krajina* (6625), 1988, zdroj: archiv autora

Obr. 51. Z Cyklu *Upravené krajiny* (6694), 1988, zdroj: archiv autora

3.4.2.2 *Rytí do emulze negativu*

Jiří Foltýn do svých negativů ryl skalpelem nebo jehlou. Jednalo se o techniku destruktivního rázu, u které se špatný pokus rovnal zničení filmu. Zároveň ale šlo o kopírovatelná díla, kde nebyl jen jeden originál. Nejčastějším námětem byly jednoduché linie, kterými graficky dotvářel své fotografie. Často kombinoval rytí se svými dvojexpozicemi u *Cyklu Upravené krajiny* i u svých zátiší (*Zátiší s listem* (6689), 1988), kde navíc k rytí pou-

žíval grafickou skoblínu⁴⁰, která vytváří zvláštní řady přerušovaných teček, které strukturně děj doplňují.

Foltýn 88

Obr. 52. Zátíší s listem (6669), 1988,
zdroj: archiv autora

U snímku *Dokreslená krajina* (6376), 1986, Jiří Foltýn do negativu vyškrábal „ztékající“ linie, které svým tvarem nápadně připomínají krápníky. Jinak nic neříkající scénu svým konceptuálním záměrem ozvláštnil tak, že si ji budeme navždy pamatovat.

⁴⁰ Grafická skoblína neboli ocelové hřeblo – nástroj pro grafiky.

Obr. 53. Cyklus *Upravené krajiny*, *Dokreslená krajina* (6376), 1986, zdroj: archiv autora

Obr. 54. Cyklus *Upravené krajiny*, *Krajina s rytmem* (6566), 1987, zdroj: archiv autora

K jednomu z extrémních zásahů do negativu, který bych chtěla zmínit, došlo u fotografii *Zaprášená krajina* (6581), 1987, kde mokrý negativ posypal prachem z vysavače. Později tento prach po osušení zafixoval lakem, což je důkazem autorovy flexibility, chuti experimentovat a nedržet se stále stejných postupů.

Obr. 55. Cyklus *Upravené krajiny, Zaprášená krajina* (6581), 1987, zdroj: archiv autora

3.4.3 Manuální zásahy do pozitivu

„Tady u těchto věcí byla každá fotka originál, protože na druhou fotku to napíšu jinak nebo tu čáru taky udělám trochu jinak.“⁴¹

Počínaje rokem 1984 autor upravuje objekty kreslením a prostorovým vymezením. Jak už citát napovídá, u toho typu manipulace byla každá takto upravená fotografie originálem. Snímky byly tímto nekopírovatelné a to jim dodá punc jedinečného uměleckého díla.

3.4.3.1 Dokreslení

Při dokreslování nezasahuje násilně do obrazu. Snaží se na předem promyšlených záběrech pokračovat v liniích, které zobrazené předměty, či krajina, samotná nabízí. Ne snaží se „překreslit“ výraz fotografie, ale můžeme pozorovat jak linie a obrysy jen lehce svojí bílou tužkou podtrhuje. Jakoby zvýrazňoval důležité pasáže v neviditelném textu. Stejným způsobem nám zvýrazňuje ve fotografii pro něj důležité detaily. Jejich smysl předem znal. Mnohé už tak komplikované dvojexpozice bravurně dotváří ručně vedenými liniemi kreslenými do hotových pozitivů. Může se zdát, že kombinacemi těchto autorových

⁴¹ Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

mnohdy až expresivních manipulací vznikne zdánlivě nepřehledný chaos. Opak je ale pravdou. Paradoxně se těmito liniemi děj „uklidní“ a divákovo soustředění se postupně rozdělí na celkovou plochu obrazu. Je to zajímavá optická hra. Vrstvení prvků, které spolu nesouvisejí: černobílá fotografie, dvojexpozice a dokreslení.

U dalších snímků evokuje násobení fotografovaných předmětů nekonečno zobrazované reality. Předmět v prostoru někde začne a nikde nekončí, pokračuje do zdánlivého „optického nekonečna“. Tímto se zobrazená Foltýnova realita v obrazu zvětšuje a dostává jiných psychologických rozměrů. S motivem čáry a line pracovala spousta autorů, ale Foltýn jich užívá s citem jeho vlastním. „Udělat čáru a čáru je totiž rozdíl.“⁴², říká.

U některých snímků se zdá, že se autor snaží dokreslit „chybějící“ části zobrazených předmětů, které se vzájemně zrcadlí. Námětem jsou nalezené předměty v terénu.

⁴² Rozhovory s Jiřím Foltýnem, Ivanovice na Hané 2010 (autorská nahrávka L.N.)

Obr. 56. Z Cyklu Upravené krajiny, Krajina s čárou (6208 1985, zdroj: archiv autora)

Obr. 57. Bez názvu (5498), 1984, zdroj: archiv autora

Někdy jde jen o přerušované linie naznačující lehké pokračování zobrazeného předmětu do ztracena mimo rámeček obrazu.

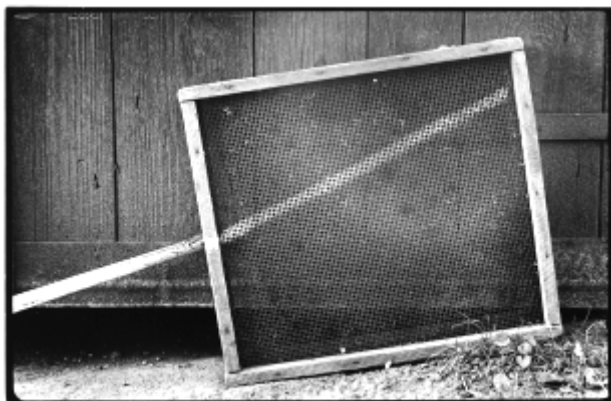

Obr. 58. Z Cyklu *Upravené krajiny*, *Krajina s čarou* (6166), 1985, zdroj: archiv autora

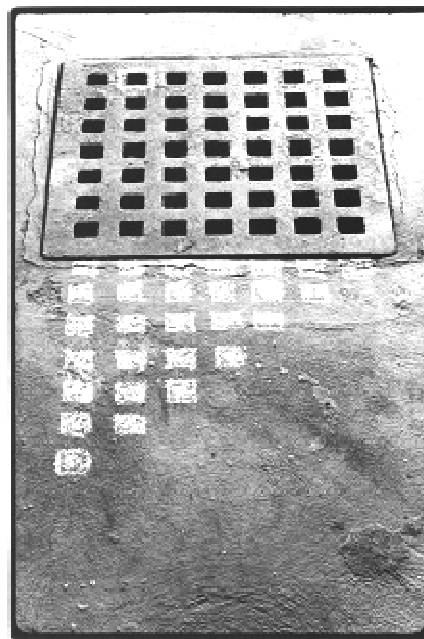
Zvýrazněním nepatrných detailů ve snímcích krajiny, které vidí jen autorovo oko, nám tyto tvary „podtrhne“ a ukazuje nám krásu nalezených linií cest. Občas si s námi autor jen hraje a linie schválně zkresluje a dotváří. Je inspirován vlastním výtvarným citem.

Malované objekty na sebe zdánlivě navazují svými liniemi. Jsou bílé, plné, přerušované či tenké... Linie vedou buď jen z jedné strany snímku, jakoby „odněkud“ a ne vždy svoji cestu končí v druhém konci obrazu. Můžeme pozorovat přesnost jeho tahu ruky.

Občas se autor pokouší nahradit či domyslet si části zobrazovaných předmětů – např. u snímku *Malovaný objekt* (6051), 1984, Foltýn symetricky dokresluje pokračování mřížky kanálu a u fotografie *Malovaný objekt* (6054), 1984 autor vytváří abstraktní pokračování linií, které v ději na fotografii spatřuje. Do fotografií ze série *Malovaný objekt* Jiří Foltýn zasahoval silně minimalisticky. Děj se téměř u všech takto dotvořených snímků odehrává v centrálním umístění.

Obr. 59. Malovaný objekt (6054), 1984, zdroj: archiv autora

Obr. 60. Malovaný objekt (6051), 1984, zdroj: archiv autora

Ve většině případů autor dotváří použitím bílé barvy do snímků novou linii děje. Foltýn pracuje s barevnými zásahy velmi střídově. Bílou barvou nejčastěji zvýrazňuje jen malé plochy a ty z fotografie prostorově vystupují díky silnému tonálnímu kontrastu. Je to určitá hra o udržení pozornosti diváka. Vzhled krajiny je předem očekávaný. Foltýn jemným zásahem, ať už přímo do krajiny samotné, či do hotového pozitivu, její tvář změní a zmanipuluje tím divákovu pozornost. Divák se při pozorování fotografie soustředí na dokreslená místa a z děje ve fotografii se rázem stává určitý druh „hádanky“. Mne samotou napadlo: „Proč to tato místa autor dokreslil?“ „Jaký byl jeho záměr?“ Líbí se mi, že série *Malovaných objektů* nenásilně přiměje diváka přemýšlet a ne se jen „kochat“ scénou, což je pro tvorbu Jířího Foltýna více než typické.

U této série se Foltýn věnoval tématice ročních období. Podle svého vidění ztvárnil Podzim, Zimu a Jaro. Vystačil si se svými stromy v zahradě a s použitím bílé barvy, kterou roční období kreslil přímo do stromů. Neřídil se tím, že podzim zrovna nebyl. Jednoduše si ho bílou barvou natřel. Typický příklad Foltýnova svérázného přístupu...

Obr. 61. Malovaný objekt – Podzim (6048), 1984,
zdroj: archiv autora

Obr. 62. Malovaný objekt – Jaro (6136), 1985,
zdroj: archiv autora

3.4.4 Digitalizace

Jiří Foltýn přešel na digitální médium po dlouhé pauze, kdy téměř několik let vůbec fotograficky netvořil a fotografoval pouze komerčně. Přibližně v roce 2004 se vrací povolna k volné tvorbě za pomoci digitálních technologií (digitální fotografování, práce se skenerem, digitální tisk). Roku 2006 prodal celou černou komoru a od roku 2009 by se daly datovat pokusy se skenováním negativů z 80. a počátku 90. let minulého století.

Když Foltýn své původně černobílé fotografie tiskne, má vždy možnost je dodatečně upravit (mám na mysli zásahy). Manipulace počítačem už není tak zajímavá a hodnotná, jako je tomu u čisté analogové fotografie. I když ve své pozdější tvorbě Foltýn mokřý černobílý proces odložil a plně přešel na digitální médium, nikdy se nesnažil své zásahy do snímků přehánět a držel se svých původních tvůrčích zásad.

U digitální fotografie, jak jsem se již výše zmínila, je manipulace poněkud jednodušší. U analogové fotografie jde především o to, jak autor dokáže pracovat s celým černobílým procesem a s použitím chemikálií. Dle mého názoru je to hodnotnější přístup a autorův talent a um se zde naplno projeví.

V roce 2009 zkusil nechat kvalitně naskenovat staré velkoformátové negativy. S výsledkem byl spokojený a poté už je bez dalších úprav tiskne na nejkvalitnější materiály. Fotografie ale změnily charakter. Podle jeho slov ztratily svoji intimitu a nabyly jiného způsobu výpovědi, divák na nich pozoruje jiné věci a čte jiná sdělení. Líbí se mi, že se Jiří Foltýn nebojí tohoto „novodobého“ procesu a jde s dobou.

„Důležitá je také fyzická podoba fotografií. Koncept, který Foltýn uplatnil, totiž počítá s fotografií jako s předmětem. Vizáž luxusního printu na ručním papíře, kombinovaná s konceptuálně laděným obsahem obrazu, je natolik nelogická, že soustřeďuje pozornost k předmětnosti celku. V 80. letech to bylo zřejmě možné vnímat jako polemiku s pravidly fotografie. Dnes v tom můžeme spatřovat předobraz aktuální situace, v níž je každá klasicky provedená fotografie především předmětem.“⁴³

⁴³ PÁTEK, Mgr. Jiří. V upravené krajině. In Moravská galerie v Brně. *Katalog výstavy: Jiří Foltýn v Upravené krajině : In a modified landscape*. Brno : Publikaci vydala Moravská galerie v Brně, 2008. ISBN 978-80-7027-185-8.

ZÁVĚR

Jiří Foltýn, byť je samoukem, se svojí fotografickou tvorbou nesporně zapsal do dějin české fotografie. V období jeho nejvyšší aktivity (80. léta), se v některých případech jeho fotografie setkávaly s nesouhlasem a opovržením, protože se jako autor snažil vymanit ze zastaralých tradic a pravidel, tehdejší fotografické obce. Nadchla mě jeho rozsáhlá kurátorská činnost, ve které neúnavně inicioval vznik mnoha výstav a celkově podporoval fotografické dění.

Ve své práci jsem se zaměřila na Foltýnovu tvorbu z období 1980 až téměř po současnost (poslední datované fotografie, kterými jsem se zabývala byly z roku 2007). V jeho fotografické tvorbě jsem největší pozornost věnovala manipulacím a umělým zásahům do fotografie. Foltýn se věnoval zaváděním prvku času do statického záběru pohybem předmětů a ubíráním a přidáváním prvků během expozice. V krajinných celcích a detailech, které tvoří velmi významnou část Foltýnovy tvorby, se snažil změnit význam obrazové výpovědi již při samotné expozici, dvojexpozicemi či pohybem s předměty. Dodatečně do svých černobílých negativů ryl nebo je leptal a pozitivní zvětšeniny ručně geometricky dokresloval bílými liniemi. Zaujalo mě, že ve svojí tvorbě “šel s dobou” a postupně přešel z klasického černobílého procesu na plně digitální médium. Myslím, že to jeho tvorbě neškodilo, ba naopak. Můžeme se o něm, jako o autorovi, dozvědět mnohem více.

Přiznám se, že bylo zajímavé a vzrušující zabývat se analyzováním fotografií, které jsou stejně „staré“ jako já sama. Myslím si, že jsem v obsahu práce splnila vše, co jsem si na jejím počátku předsevzala. Představila jsem všechna rozsáhlá období Foltýnovy tvorby, všechny druhy manipulací s fotografií i techniky jeho manuálních zásahů. Cílem bylo prostřednictvím mé bakalářské práce, přehledně čtenáři představit tvorbu Jiřího Foltýna. Člověka, který mě při mém bádání neustále příjemně překvapoval vyprávěním, jak určité fotografie či techniky vznikaly. Jiří Foltýn mi poskytl řadu nepublikovaných textů a fotografií, kterými jsem svoji práci obohatila. V tomto spatřuji jeden nejdůležitějších přínosů mé bakalářské práce.

Jiří Foltýn, mě jako autor oslovil svými fotografickými koncepty, kterých se při své tvorbě držel. Líbila se mi ucelenost jeho tvorby a dokonalá práce se zásahy do fotografií. Těmito technikami Foltýn plně realizoval svoji myšlenku o tom, že nechtěl divákovi na-

bídnout „obyčejné snímky toho, co mohou sami vidět“. Jeho snahou bylo své snímky svými zásahy ozvláštnit a tím se navždy staly ještě osobnějšími a vypovídajícími o autorovi samotném. Nejvíce si cením toho, že jsem měla tu čest poznat nejen vynikajícího fotografa, ale především dobrého člověka, kterého si vážím.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Bronislava Gabrielová: Fotografická konfrontace, Čs. fotografie 2, 1984, s. 64, 65
- [2] Václav Böhm: Orion z Vyškova osmdesátiletý, Čs. fotografie 5, 1984, s. 196, 197
- [3] BG (Gabrielová): Fotografie z Orionu Vyškov, Kulturní rozvoj 2, 1985, s. 16
- [4] Miroslav Bílek: 13. Interfotoklub Vsetín, Čs. fotografie 15, 1985, s. 16
- [5] Vladimír Birgus: Olomoucká přehlídka české amatérské fotografie, Čs. fotografie 9, 1986, s. 412 a 420
- [6] -Rem- (V. Remeš): Nefotografujte umění!, Čs. fotografie 10, 1986, s. 450
- [7] Petr Klimpl: Vyškovské rozhovory, Čs. fotografie 5, 1987, s. 212
- [8] A. Dufek: Tandem Foltýn – Vojáček, Revue fotografie 2, 1987, s. 22-27
- [9] Jozefa Kulakowska: Czechoslowackie tricki, Slowo Polskie 24.2.1988, s.3
- [10] Zofia Gebhard: Ladne, Gazeta robotnicza 3.3.1988, s.3
- [11] Roman Muselík: Foltýnovy upravené krajiny, Čs. fotografie 2, 1989, s. 90
- [12] Jerzy Olek: Foto Medium Art, Miesiecznik Opole 7, 1989
- [13] Jerzy Olek: Fotografia Elemental, Foto Zoom 161, 1989, s. 29-43, lustr. S. 42
- [14] Encyklopedie českých a slovenských fotografů, ASCO, Praha 1993
- [15] Nová encyklopedie českého výtvarného umění / dodatky, Academia, Praha 2006
- [16] (the) (Tereza Harbichová): Jiří Foltýn: V upravené krajině, Haló, 29. 3. 2008, s. 11
- [17] Pavel Klvač: V krajinách Jiřího Foltýna, Vyškovské noviny, 4. 4. 2008, s. 4
- [18] Jiří Pátek: Jiří Foltýn. V upravené krajině, PhotoArt review 4, 2008, s.66-67
- [19] Josef Chuchma: Čím v 80. letech rozčiloval fotograf Jiří Foltýn, MF Dnes, 12.4.2008, s.
- [20] Josef Moucha: Návrat nedostupné krajiny, DIGIfoto 5, 2008, s. 88
- [21] Šárka Dubská: Poslední výstavou Galerie v rohu je letos Planeta Foly, Vyškovský deník, 1. 12. 2009, s. 3

- [22] Konceptuální umění a fotografie, Štěpán Grygar, str. 48, 1. vydání, Praha 2004, ISBN 80-7331-014-7
- [23] Roman Muselík: Foltýnovy upravené krajiny, Čs. fotografie 2, 1989, s. 90
- [24] Katalog výstavy Jiří Foltýn v Upravené krajině, Moravská galerie v Brně, 2008, ISBN 978-80-7027-185-8
- [25] Katalog výstavy FOTOKLUB ORION 1904-2004, Vydalo Muzeum Vyškovska v září 2004
- [26] Katalog výstavy DRUHÉ ROZHOVORY (O SYNTÉZE), Vydalo okresní kulturní středisko ve Vyškově, text a grafická úprava Jiří Foltýn, náklad 600ks, tisk povolen o 371204589
- [27] Katalog výstavy: Jiří Foltýn & Josef Vojáček – tandem, Výstavní síň Fotochema Praha, 4.-22.6.1986, úvodní text PhDr. Bronislava Gabrielová. Grafická úprava: Jiří Foltýn. Náklad 350 výtisků, Vytisklo Městské kulturní středisko ve Vyškově. Neprodejné
- [28] Katalog výstavy TŘETÍ ROZHOVORY (O TRADICI), Vydalo Městské kulturní středisko Vyškov, text, grafická úprava a sazba: Jiří Foltýn
- [29] Text Dr. Antonín Dufek a Jiří Foltýn, Dopis účastníkům porfolia ZA ZRCADLEM, leden 1987
- [30] Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2008, pro tisk připravil a vydal Jiří Foltýn. Úvodní slovo a texty k jednotlivým autorům J. Foltýn
- [31] Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2006, pro tisk připravil a vydal Jiří Foltýn. Úvodní slovo Sylva Cydlinská, texty u jednotlivých autorů převzaty z doprovodných textů J. Foltýna.
- [32] Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2007, pro tisk připravil a vydal Jiří Foltýn. Úvodní slovo Dr. Vladislav Raška, texty u jednotlivých autorů převzaty z doprovodných textů J. Foltýna.
- [33] Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2008, pro tisk připravil a vydal Jiří Foltýn. Úvodní slovo J. Foltýn, texty u jednotlivých autorů převzaty z doprovodných textů J. Foltýna

- [34] Katalog výstav pořádaných v Galerii v rohu v roce 2009, pro tisk připravil a vydal Jiří Foltýn. Úvodní slovo J. Foltýn, texty u jednotlivých autorů převzaty z doprovodných textů J. Foltýna
- [35] Katalog výstavy ORION VYŠKOV / ADJUSTOVANÁ FOTOGRAFIE, Vyškov 1984, pod č. j. Kult 170/84
- [36] *www.wikipedia.cz* [online]. 2007, 28. 3. 2010 [cit. 2010-05-15]. Desktop publishing. Dostupné z <http://cs.wikipedia.org/wiki/Desktop_publishing>.
- [37] *Wikipedia.cz* [online]. 2007, 28. 3. 2010 [cit. 2010-05-15]. Kontaktní otisk. Dostupné z WWW. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kontaktní_otisk>.
- [38] *Wikipedia.cz* [online]. 2007, 28. 3. 2010 [cit. 2010-05-15]. Dostupné z WWW: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_\(fotograf\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Svoboda_(fotograf))>.
- [39] *www.moravska-galerie.cz* [online]. c2005 [cit. 2010-05-15]. Jiří Foltýn: v upravené krajině. Fotografie z 80. let. 28/3—8/6/2008. Dostupné z WWW: <<http://www.moravska-galerie.cz/cs/vystavy/jiri-foltyn-v-upravene-krajine/>>.
- [40] *www.wikipedia.cz* [online]. 2007, 28. 3. 2010 [cit. 2010-05-15]. Magdalena Jetelová. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Magdalena_Jetelová>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1.	Autoportrét, zdroj: archiv autora.....	10
Obr. 2.	Členové Orionu na schůzce, 1940, zdroj: foto: Bohdan Papežík.....	12
Obr. 3.	Členové a jeden příznivec fotoklubu Orion na schůzce, 2003, zdroj: foto Vladimír Kotulán.....	12
Obr. 4.	Josef Vojáček, Bez názvu, zdroj: Katalog výstavy: Jiří Foltýn & Josef Vojáček – tandem, Výstavní síň Fotochema Praha, 1986.....	16
Obr. 5.	Přebal portfolia ZA ZRCADLEM, výtisk 3/17, 1987, zdroj: archiv autora	18
Obr. 6.	Z Cyklu Upravené krajiny, Převrácená krajina (6418), 1987, zdroj: archiv autora	28
Obr. 7.	Zátiší (5712), 1983, zdroj: archiv autora.....	29
Obr. 8.	Pozorování I (5835, 5833 a 5834), 1984, zdroj: archiv autora.....	32
Obr. 9.	P.F. 89 (6607), 1988, zdroj: archiv autora.....	34
Obr. 10.	Zátiší (5540), 1983, zdroj: archiv autora.....	35
Obr. 11.	Varianta k Zátiší (5539), 1983.....	35
Obr. 12.	Varianta k Zátiší (5543), 1983.....	35
Obr. 13.	Zátiší s čárou (6699), 1989, zdroj: archiv autora.....	37
Obr. 14.	Zátiší (4913), 1982, zdroj: archiv autora.....	38
Obr. 15.	Zátiší s tyčinkami (5529), 1983, zdroj: archiv autora.....	39
Obr. 16.	Zátiší s listy (6668), 1988, zdroj: archiv autora.....	40
Obr. 17.	Cyklus Upravené krajiny, Symetrická krajina (6205), 1985, zdroj: archiv autora.....	41
Obr. 18.	Cyklus Upravené krajiny, Upravená krajina (6650), 1988, zdroj: archiv autora.....	42
Obr. 19.	Cyklus Upravené krajiny, Zdvojená krajina (6503), 1987, zdroj: archiv autora.....	42
Obr. 20.	Zasklená krajina (6210), 1985, zdroj: archiv autora.....	43
Obr. 21.	Na fotografii Jiří Foltýn s přáteli.....	44
Obr. 22.	Na fotografii zleva: Dr. Antonín Dufek, Jiří Foltýn, Mgr. Jiří Pátek.....	44
Obr. 23.	Hranice II. (5899), 1984 Hranice I. (5901), 1984, zdroj: archiv autora.....	45
Obr. 24.	Bez názvu (5143), 1983, zdroj: archiv autora.....	46
Obr. 25.	Krajinka (1986), 1985, zdroj: archiv autora.....	47
Obr. 26.	Z cyklu Příhody s lanem (4978), 1982	49
Obr. 27.	Z cyklu Příhody s lanem (4949), 1982	49
Obr. 28.	Z cyklu Příhody s lanem (5439), 1982	50
Obr. 29.	Z cyklu Příhody s lanem (6071), 1984	50
Obr. 30.	Kosmonaut, 2007, zdroj: archiv autora	51
Obr. 31.	Observatoř, 2006, zdroj: archiv autora	51
Obr. 32.	Cyklus Upravené krajiny, Upravená krajina (6263), 1986, zdroj: archiv autora.....	54
Obr. 33.	Cyklus Upravené krajiny, Cyklus Upravená krajina II (6452), 1987, zdroj: archiv autora	55
Obr. 34.	Cyklus Upravené krajiny, Upravená krajina (6414), 1987, zdroj: archiv autora.....	56
Obr. 35.	Cyklus Upravené krajiny, Posunutá krajina II (6381), 1986 zdroj: archiv autora.....	56
Obr. 36.	Cyklus Upravené krajiny, Škrtnutá krajina (6135), 1985, zdroj: archiv autora	56

Obr. 37.	Cyklus Upravené krajiny, Přeložená krajina (6333), 1986, zdroj: archiv autora	57
Obr. 38.	Šestnáct (5544), 1983, zdroj: archiv autora	59
Obr. 39.	Malované objekty, Zátíší (6074), 1984, zdroj: archiv autora	60
Obr. 40.	Výstavní sál (6010), 1984, zdroj: archiv autora	61
Obr. 41.	Malované objekty, Bez názvu (6168), 1985, zdroj: archiv autora	62
Obr. 42.	Varianty ke snímku Bez názvu (6168), 1985, zdroj: archiv autora	62
Obr. 43.	Cyklus Upravené krajiny, Zakrytá krajina (6453), 1987, zdroj: archiv autora	63
Obr. 44.	Cyklus Upravené krajiny, Zakrytá krajina (6602), 1988, zdroj: archiv autora	64
Obr. 45.	Varianty ke snímku Zakrytá krajina (6454), 1987	64
Obr. 46.	Zakrytá krajina (6455), 1987	64
Obr. 47.	Cyklus Upravené krajiny, Leptaná krajina (6640), 1987, zdroj: archiv autora	65
Obr. 48.	Cyklus Upravené krajiny, Ohmataná krajina (6648), 1987, zdroj: archiv autora.....	66
Obr. 49.	Varianty ke snímku Ohmataná krajina (6648), 1987, zdroj: archiv autora.....	67
Obr. 50.	Z Cyklu Upravené krajiny, Leptaná krajina (6625), 1988, zdroj: archiv autora.....	67
Obr. 51.	Z Cyklu Upravené krajiny (6694), 1988, zdroj: archiv autora	67
Obr. 52.	Zátíší s listem (6669), 1988, zdroj: archiv autora.....	68
Obr. 53.	Cyklus Upravené krajiny, Dokreslená krajina (6376), 1986, zdroj: archiv autora	69
Obr. 54.	Cyklus Upravené krajiny, Krajina s rytmem (6566), 1987, zdroj: archiv autora	69
Obr. 55.	Cyklus Upravené krajiny, Zaprášená krajina (6581), 1987, zdroj: archiv autora	70
Obr. 56.	Z Cyklu Upravené krajiny, Krajina s čárou (6208 1985, zdroj: archiv autora)	72
Obr. 57.	Bez názvu (5498), 1984, zdroj: archiv autora.....	72
Obr. 58.	Z Cyklu Upravené krajiny, Krajina s čárou (6166), 1985, zdroj: archiv autora	73
Obr. 59.	Malovaný objekt (6054), 1984, zdroj: archiv autora.....	74
Obr. 60.	Malovaný objekt (6051), 1984, zdroj: archiv autora.....	74
Obr. 61.	Malovaný objekt – Podzim (6048), 1984, zdroj: archiv autora	75
Obr. 62.	Malovaný objekt – Jaro (6136), 1985, zdroj: archiv autora.....	75

SEZNAM PŘÍLOH

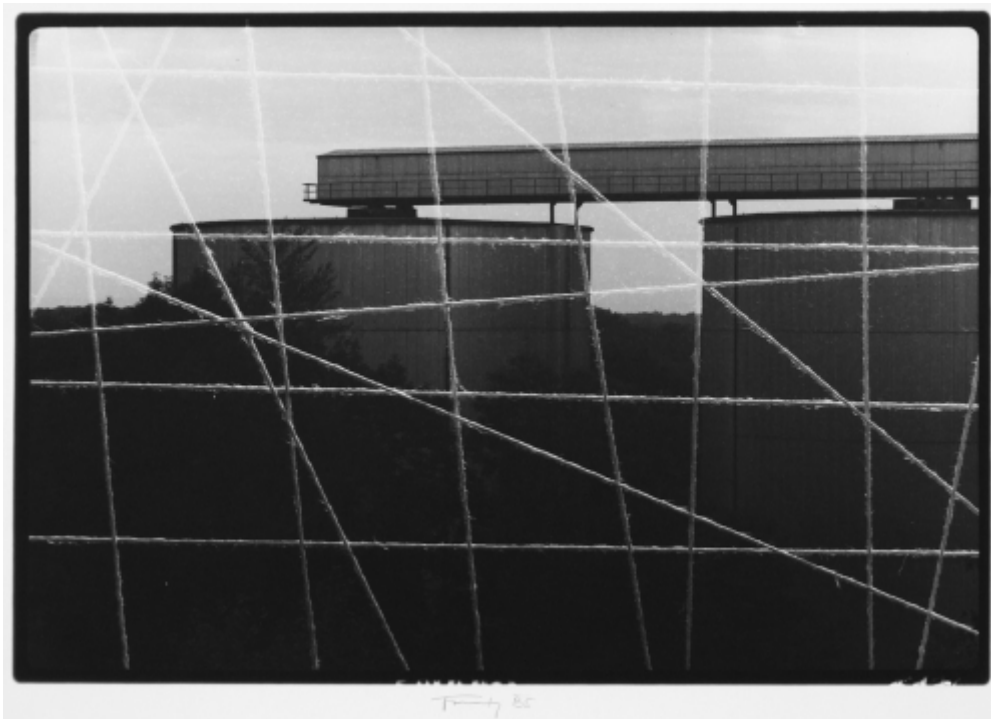
Příloha P I: Obrazová příloha

Příloha P II: Výstavní a publikační činnost

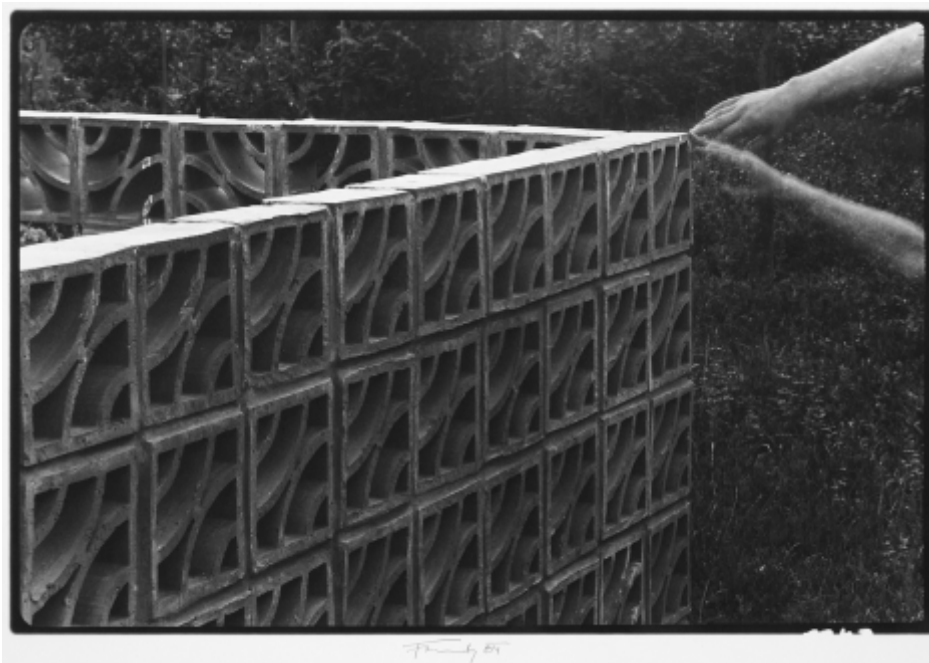
PŘÍLOHA P I: OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Zátiší s Astrophytem (6599), 1988, zdroj: archiv autora

Cyklus Upravené krajiny, Zavázaná krajina (6176), 1985, zdroj: archiv autora

Vymezení (5947), 1984, zdroj: archiv autora

Zátiší s listem (6605), 1988, zdroj: archiv autora

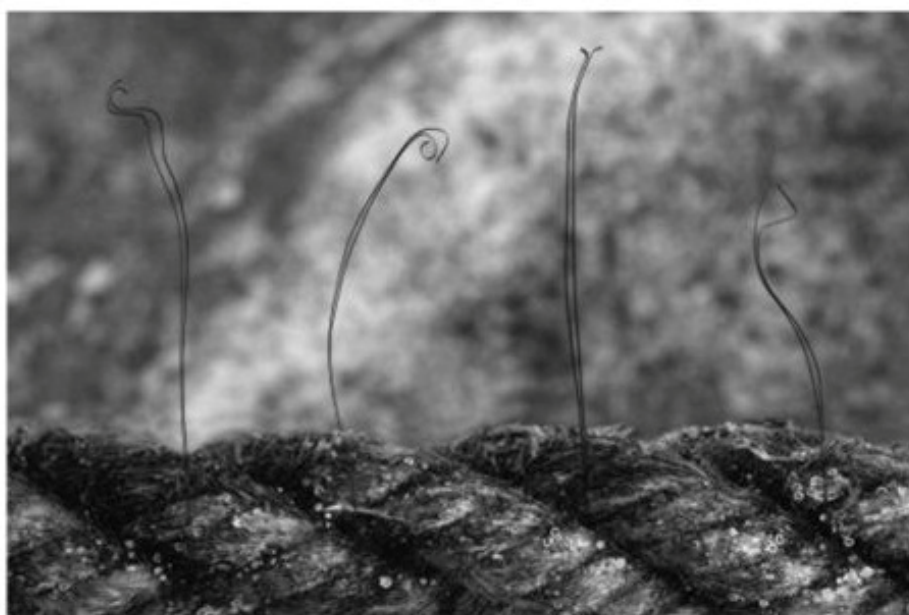
5/5 Frída 83

Frída 83

Z cyklu *Příhody s lanem* (5644), 1983, zdroj: archiv autora

Bez názvu (5711), 1983, zdroj: archiv autora

Planeta Foly, Krajina s kouřem, 2004, zdroj: archiv autora

PŘÍLOHA P II: VÝSTAVNÍ A PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Jiří Foltýn se narodil 23. 3. 1951 v Ivanovicích na Hané.

Vzdělání

- 1966 - 1970 Střední průmyslová škola strojnická, Uničov
1970 - 1973 VUT FS, Brno, nedokončené studium
1976 - 1980 Střední uměleckoprůmyslová škola, Brno, propagační grafika
1984 - 1986 Kvalifikační studium porotců a lektorů amatérské fotografie, ÚKVČ Praha

- 1973 - 1974 Zbrojovka Brno, závod Vyškov
1974 - 1976 základní vojenská služba
1976 - 1977 Okresní kulturní středisko Vyškov, výtvarník
1977 - 1992 Muzeum Vyškovska ve Vyškově, dokumentátor, fotograf, grafik
od 1992 OSVČ – technická a reklamní fotografie, reklama, DTP
od 2006 kurátor Galerie V rohu, Knihovna Karla Dvořáčka, Vyškov
v oboru fotografie autodidakt

Samostatné výstavy

- 1976 *Jiří Foltýn – fotografie*, Městská knihovna, Rousínov (18 fotografií)
1980 *Jiří Foltýn – Stromy*, Besední dům, Ivanovice na Hané (9 fotografií)
1982 *Jiří Foltýn*, V-klub Gorkého, Brno (24 fotografií)
1983 *Jiří Foltýn, Vladimír Kotulán, Josef Vojáček, Jaroslav Vykydal: Fotografie*, Muzeum Vyškovska, Vyškov (33 fotografií), katalog (2 foto)
1984 *Foltýn, Kotulán, Vojáček: Výběr 82/83*, Vs fotoklubu, Příbor (17 snímků), katalog (3 foto)
Jiří Foltýn: Fotografie (vymezení, pozorování, akce), Klub strojařů, Prostějov (42 fotografií), katalog (4 foto)
1985 *Jiří Foltýn, Vladimír Kotulán, Josef Vojáček, Jaroslav Vykydal: F2*, Vs fotoklubu SČF, Havířov (15 fotografií), leták
1986 *Jiří Foltýn: Fotografie*, Galerie mladých, Brno (25 fotografií), katalog (A. Dufek, 12 foto)
Výběr 82-85, Foyer kinokavárny, Pardubice (32 snímků), pozvánka (1 foto)
Tandem Foltýn – Vojáček, Výstavní síň Fotochema, Praha (23 snímků), katalog (B. Gabrielová, 2 foto)

1988 *Jiří Foltýn a Josef Vojáček: Tandem*, Galerie Foto-medium-art, Wrocław (15 snímků, katalog 4 fota)

Tandem Jiří Foltýn – Josef Vojáček, Galerie fotografii elementarnej, Lodek Zdroj (10 snímků), katalog (Jerzy Olek, 2 fota)

Jiří Foltýn: Upravené krajiny, Malý sál SK ROH Agrozet, Prostějov (25 snímků), katalog (Roman Muselík, 2 foto)

Jiří Foltýn: Upravené krajiny, Kino Svět, Vyškov (15 fotografií)

1989 *Jan Ambrůz, Věra a Jiří Foltýnovi (objekty, kresby, fotografie)*, SK ROH, Uničov (18 snímků), katalog (Jiří Foltýn, 1 foto)

Jiří Foltýn, Vs ÚV SČF, Česká Lípa (34 snímků), katalog (Vladimír Richtmocer, 1 foto)

Jiří Foltýn, Josef Vojáček – Inna fotografie, Galerie ZPAF, Katowice (32 fotografií)

1993 *Jiří Foltýn*, Ateliér Sklep, Kroměříž (10 snímků)

2008 *Jiří Foltýn: V upravené krajině*, Uměleckoprůmyslové muzeum, Moravská galerie, Brno (51 foto), katalog (Jiří Pátek, Antonín Dufek, 30 reprodukcí)

2009 *Jiří Foltýn: Planeta Foly*, Galerie v rohu, Knihovna Karla Dvořáčka, Vyškov (8 foto), katalog GVR 2009 (2 foto)

Účast na výstavách

1975 *Člověk XX. století*, soutěž časopisu T74, Praha (2 snímky)

1976 *K 1. roku 6. pětiletky*, Osvětová beseda, Ivanovice na Hané (5 snímků, 2. cena, ČU)
Okresní výstava amatérské fotografie, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (14 snímků), katalog (1 foto)

1977 *Okresní výstava amatérské fotografie*, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (13 snímků), katalog (1 foto)

1978 *Cykly a seriály*, Dům umění, Brno (3 snímky)

Okresní výstava amatérské fotografie, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (17 snímků), katalog (1 foto)

1979 *Vyškovský mapový okruh*, Moravský Krumlov (1 fotografie)

K mezinárodnímu roku dětí, Osvětová beseda, Ivanovice na Hané (6 snímků, 1. cena)

Okresní výstava amatérské fotografie, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (14 snímků), katalog (1 foto)

- Stromy – Orion*, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (11 fotografií), plakát (foto), katalog (přebal a 2 foto)
- 1980 *Vyškovský mapový okruh*, Letovice (1 fotografie)
Vyškovsko, rodný kraj KG, Kino Kosmos, Vyškov (8 snímků, 2. cena)
Branná výchova, ODDM, Vyškov, repríza Slavkov (11 snímků, 1. cena)
Okresní výstava amatérské fotografie, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (11 snímků)
- 1981 *Rok v přírodě*, Kino Kosmos, Vyškov (5 fotografií)
Okresní výstava amatérské fotografie, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (7 snímků), katalog (1 foto)
Náš život v míru, Besední dům, Ivanovice na Hané (8 snímků, 3. cena)
Fotografové Vyškovska, Michalovce (9 fotografií)
Chodovský džbán, ZK, Chodov (2 snímky), katalog
Dřevo, kámen, kov - Orion, Muzeum Vyškovska, Vyškov (8 fotografií), katalog (2 snímky)
Branná výchova, Kino Kosmos, Vyškov (5 snímků, 2. cena)
- 1982 *Vyškovský mapový okruh*, Kuřim (2 fotografie, 2. cena)
7. národní výstava amatérské fotografie, KVM Olomouc (1 fotografie)
Žena ve fotografii, Vyškov, (1 fotografie)
Dřevo, kámen, kov - Orion, VVŠ, Vyškov (8 fotografií)
Objektivem a očima, Kroměříž (1 snímek)
Interfotoklub Vsetín, Vsacan, Vsetín (2 snímky)
Vyškovsko, rodný kraj KG, Kino Kosmos, Vyškov (3 snímky, 3. cena)
Okresní výstava amatérské fotografie, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (16 snímků), katalog (1 foto)
- 1983 *Vyškovský mapový okruh*, Vyškov, repríza Letovice (3 fotografie)
AMFO 83 – krajské kolo, Znojmo (4 fotografie), katalog (1 foto)
AMFO 83 - celostátní kolo, Martin, repr. Hr. Králové a Karlovy Vary (2 fotografie), katalog (2 foto)
Krajina a zátiší, Kolín (6 snímků, 1. cena), katalog (2 foto)
- 1984 *8. národní výstava amatérské fotografie – krajské kolo*, Břeclav (5 snímků, 3. cena), katalog (3 foto)
Okresní výstava amatérské fotografie, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (12 snímků)
Výstava na šňůře, DK ROH, Příbor (23 snímků)

- Interfotoklub Vsetín, Vsacan, Vsetín* (2 snímky, stříbrná medaile), katalog (1 foto)
8. *národní výstava amatérské fotografie*, KVM Olomouc (3 fotografie, ČU)
- Vyškovsko, rodný kraj KG*, Kino Kosmos, Vyškov (8 snímků, ČU)
- Orion Vyškov / Adjustovaná fotografie*, Muzeum Vyškovska, Vyškov (14 snímků), katalog (2 foto)
- Přehlídka adjustované fotografie*, Nový Jičín (4 fotografie), katalog (1 foto)
- 1985 *Vyškovský mapový okruh*, České Budějovice (4 fotografie)
- AMFO 85 – krajské kolo*, Znojmo (5 fotografií), katalog (1 foto)
- Sudkovské kolínské dny*, Kolín, (3 fotografie, 2. cena)
- AMFO 85 - celostátní kolo*, Martin (3 fotografie)
- Město*, MKS, Brno (7 snímků)
- Orion Vyškov / Adjustovaná fotografie*, OKS, Třebíč (9 snímků)
- Okresní výstava amatérské fotografie*, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (7 snímků)
- Fotosession Klimkovice 85*, Klimkovice (31 fotografií), katalog (1 foto)
- Lektoři a porotci fotografie*, Kralupy nad Vltavou (4 fotografie)
- 1986 *Nové pohledy – 16 mladých autorů ČSSR*, Galerie G4, Cheb (7 fotografií), katalog (2 foto)
- Vyškovský mapový okruh*, Břeclav (1 fotografie)
9. *národní výstava amatérské fotografie – krajské kolo*, Břeclav (6 snímků, 1. cena), katalog (1 foto)
- Zadání A4*, Galerie H, Kostelec nad Černými Lesy (4 fotografie)
9. *národní výstava amatérské fotografie*, KVM Olomouc (6 fotografie, 1. cena)
- Nové pohledy*, Vs VÚS u Melounu, Praha (7 snímků)
- Rozhovory (10 moravských fotografií)*, Muzeum Vyškovska, Vyškov (8 snímků), katalog (3 foto)
- 1987 *Vyškovský mapový okruh*, Třebíč (2 fotografie)
- AMFO 87 – krajské kolo*, Znojmo (5 fotografií, 1. cena)
- AMFO 87 - celostátní kolo*, Trenčín (3 fotografie, cena)
- Aktuální fotografie II – okamžik*, Moravská galerie, Brno (2 snímky), katalog (1 foto)
- Setkání – vesmír*, Galerie H, Kostelec nad Černými Lesy (2 snímky)
- Výstava na šňůře*, DK ROH, Příbor (13 snímků)
- Okresní výstava amatérské fotografie*, Slavkov (6 snímků), katalog (1 foto)

- 1988 *4. bienále Fotografie přírody*, Brno (8 snímků), katalog (1 foto)
Výstavy v Příboře, Příbor (9 fotografií)
Prostor – čára, akce J. Steklíka, Galerie H, Kostelec nad Černými Lesy (1 fotografie)
- Okresní výstava amatérské fotografie*, Muzeum Vyškovsko, Vyškov (6 snímků)
- 1989 *Od daguerrotypie po holografii*, Slezské muzeum, Opava (2 fotografie)
Účast ve společenství, Malá galerie spořitelny, Kladno (3 fotografie)
Československá amatérská fotografie od 1945 po dnešek, SČF, Praha (3 fotografie), katalog (1 foto)
Fotografie absolventů a pedagogů SUPŠ Brno, Dům umění, Brno, (4 snímky, katalog (1 foto)
Orion, Městské muzeum, Příbor (10 fotografií), katalog (1 foto)
Kamienna poczta, Galerie Foto-medium-art, Wrocław (1 foto)
Druhé rozhovory (o syntéze), Muzeum Vyškovska, Vyškov (9 snímků), katalog (1 foto)
- 1990 *Pozvání a jejich hosté*, Foyer kinokavárny, Pardubice (6 snímků)
Tschechoslowakische Photographie der Gegenwart, Museum Ludwig, Köln (3 snímky), katalog (2 foto)
- 1991 *Before the Revolution*, Museum Ludwig, Köln (1 snímek)
- 1992 *Výstava Aktivu volné fotografie*, Pražský dům fotografie, Praha (1 foto)
- 1993 *Jména PHP*, Pražský dům fotografie, Praha (4 foto)
- 1994 *Tschechische Photographie*, Galerie Faber, Wien (5 fotografií)
- 1995 *Jména PHP*, Pražský dům fotografie, Praha (2 foto)
- 2004 *Fotoklub Orion 1904-2004*, Muzeum Vyškovska, Vyškov (6 fotografií), katalog (Jiří Foltýn, 1 foto)
- 2005 *Česká fotografie XX. století*, Praha, (2 fotografie)
Stromy 2, Muzeum Vyškovska, Vyškov (3 fotografie), katalog (1 foto)
- 2006 *Dřevo, kámen, kov II*, Muzeum Vyškovska, Vyškov (1 fotografie), katalog (1 foto)
- 2008 *Třetí strana zdi*, Moravská galerie – Pražákův palác, Brno (3 fotografie), katalog (3 fotografie)
- 2009 *Třetí rozhovory (o tradici)*, Muzeum Vyškovska, Vyškov (3 fotografie), katalog (1 fotografie)

Realizace a portfolia (mimo komerční práce od 1992):

- 1974 diapositivy pro hru Duel, Divadlo Haná, Vyškov
1978 fotografie do expozice Příroda Vyškovska, Muzeum Vyškovska, Vyškov
1980 Stromy 1980, nástěnný kalendář Měst OB Vyškov
1987 Za zrcadlem , portfolio ve spolupráci s MG Brno (17 ks, text A. Dufek)
1989 faksimile sbírkových fotografií MG Brno (Sudek, Funke, Hák, Drtikol, Zykmond aj.)
1988-1990 zvětšeniny do portfolií L. E. Berky a Alexandra Hackenschmieda
2008 14 fotografií v časopise Host 4/08

Zastoupení ve sbírkách:

- Moravská galerie, Brno: 5544, 6086, 6168, 6205, 6381, 6440, 6468, 6602, 6339, 5699, 6136, 6048, 5833 (v portfoliu Za zrcadlem)
Slezské muzeum, Opava: 6440, 6581
Muzeum Ludwig, Köln: 6453
Umělecko průmyslové muzeum Praha (portfolio Za zrcadlem): 5833
OKS Kolín: 5544, 5920, 5920 (pravděpodobně rozprodána různě i u Jaskmanického)
Zlatý fond SČF, Česká Lípa: 6418, 6566, 6581 (pravděpodobně rozprodána v aukci v roce 2006)
Sbírka Svazu Českých fotografů, Praha: 4979, 5644, 6168
soukromé sbírky Česko(mj. prodej přes PHP – 7090, 6668, 6669, 6874, 7150, 7092, 7081, 7087, 6603, 6581, 6168, 6468), Finsko, Jugoslávie, Polsko (Jerzy Olek aj.), Rakousko (prodeje přes Galerie Faber – 6607, 6392, 6669, 6699, 7092, 7050), USA (prodej přes Jaskmanický – 6581, 6599), Velká Británie (6392 S. Davis)

Publikované texty (výběr):

- texty do katalogů výstav fotoklubu Orion (Stromy, Dřevo, kámen, kov, f2, Rozhovory, Druhé rozhovory, třetí rozhovory aj.)
Jiří Foltýn: Fotoklub Orion 1904-1984, v katalogu *Orion Vyškov / Adjustovaná fotografie*, Vyškov 1984
Jiří Foltýn: Nemáme fotografovat umění?, *Čs. fotografie* 2, 1987, s. 62
Jiří Foltýn: Andryškovu objevené zklamání, *Čs. fotografie* 8, 1988, s. 352
-fo-: Syntéza je možná, *Náš život* 42, 1989, s.4
Jiří Foltýn: Fotoklub Orion 1904-2004, v katalogu *Fotoklub Orion 1904-2004*, Vyškov 2004

Jiří Foltýn: Foto 140, v katalogu *Foto 140* (text k výstavě J. Vykydala a V. Kotulána),
Vyškov 2008